

Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA

Tulevikuvaade tööjõu- ja
oskuste vajadusele:

SISETURVALISUS JA ÕIGUS

Uuringu
LÜHIARUANNE
2020

Sihtasutus
Kutsekoda

Esikaanel: Patrullpolitseinikud Tallinnas
Telliskivi Loomelinnakus.

Koostajad: Terje Kaelep ja Anneli Leemet, SA Kutsekoda

Siseturvalisuse alavaldkonna retsensendid: Kätlin Alvela, Häirekeskus; Andreas Anvelt, Päästeamet; Marek Helm, Nortal; Helen Neider-Veerme, Politsei- ja Piirivalveamet; Andres Pung, Sisekaitseakadeemia; Marek Ranne, Kaitseliit

Õiguse alavaldkonna retsensendid: Dilaila Nahkur-Tammiksaar, Prokuratuur; Eve Strang, Notarite Koda; Helen Tulve, Tallinna Kaubamaja Grupp AS; Sigrid Vaher, Haridus- ja Teadusministeerium; Siim Tammer, Finantsinspeksioon; Tristan Ploom, Tallinna Halduskohus

Akadeemiline toimetaja: Olav Aarna, SA Kutsekoda

Keeletoimetaja: Külli Pärtel

Kujundus: Velvet OÜ

Fotod: AS G4S Eesti, Johan Paul Hion, Justiitsministeerium, Raigo Pajula, Prokuratuur, Andres Raudjalg, Reelika Riimand, Danel Rinaldo, Laura Strandberg, Karl Oliver Tomson, Valmar Voolaid (Meie Maa)

Uuringuaruande terviktekstid oska.kutsekoda.ee

Täname siseturvalisuse alavaldkonna eksperdikogu liikmeid ja asendusliikmeid: Andi Kingumets, Maksu- ja Tolliamet; Andre Lilleleht, Eesti Turvaettevõtete Liit; Andres Pung, Sisekaitseakadeemia; Annaliisa Toom, Haridus- ja Teadusministeerium; Anneli Laul, Häirekeskus; Ants Kutti, Maksu- ja Tolliamet; Elina Meidla, Häirekeskus; Häli Allas, Sisekaitseakadeemia; Karin Kasetalu, Päästeamet; Karin Sõrmus, Päästeamet; Katerina Mudarrisova, Häirekeskus; Kati Päike, Siseministeerium; Marko Pöld, Siseministeerium; Marvi Roosaar, Päästeamet; Mihkel Miller, Politsei- ja Piirivalveamet; Pille-Riin Kristmann, Justiitsministeerium; Raimo Heinam, Securitas Eesti AS; Tarvi Ojala, Siseministeerium; Valeri Rauam, Maksu- ja Tolliamet; Veiko Kommusaar, Siseministeerium

Täname õiguse alavaldkonna eksperdikogu liikmeid: Annemari Õunpuu, Swedbank AS; Anu Uritam, Eesti Kohtunike Ühing, Harju Maakohus; Imbi Jürgen, Eesti Advokatuur, Advokaadibüroo PricewaterhouseCoopers Legal; Krista Paal, Eesti Juristide Liit; Leen Eenpalu, Eesti Advokatuur; Marianne Tiigimaa, Prokuratuur; Helen Vahkal, Karmen Vilms ja Mari Saarniit, Justiitsministeerium; Sille Uusna, Haridus- ja Teadusministeerium; Aare Kruuser, Tallinna Ülikool; Age Värvi, Tartu Ülikool; Kristi Joamets, Tallinna Tehnikaülikool

Rakendusuuring on valminud „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020“ prioriteetse suuna „Prioriteetne suund 1: ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul“ Euroopa Liidu vahendite kasutamise eesmärgi 5 „Õpe kutse- ja kõrghariduses on suuremas vastavuses tööturu vajadustega“ meetme „Õppe seostamine tööturu vajadustega“ tegevuse „Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteemi loomine“ ehk OSKuste Arendamise koordinaatsioonisüsteemi loomine (edaspidi: OSKA) eesmärkide elluviimiseks ja tulemuste saavutamiseks.

Väljaandes sisalduva teabe kasutamisel palume viidata allikatele:

Kaelep, T., Leemet, A. (2020). Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: siseturvalisus ja õigus. Siseturvalisuse alavaldkond. Uuringuaruanne. Tallinn: SA Kutsekoda;

Kaelep, T., Leemet, A. (2019). Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: siseturvalisus ja õigus. Õiguse alavaldkond. Uuringuaruanne. Tallinn: SA Kutsekoda.

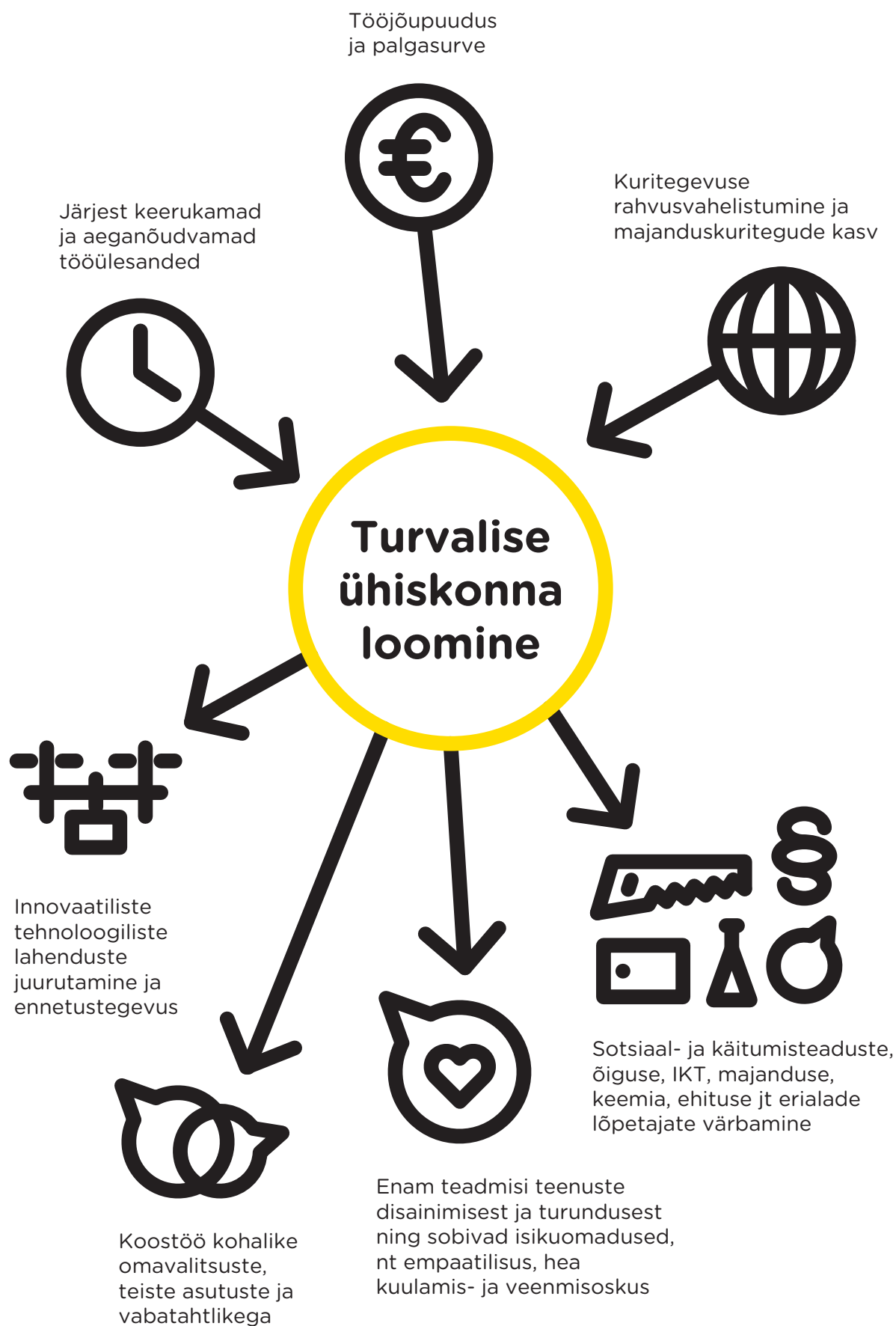
Sisukord

Siseturvalisuse alavaldkonna uuringu olulisemad tulemused	4
Siseturvalisuse alavaldkond ja põhikutsealad	8
Siseturvalisuse alavaldkonna põhikutsealade tööjõu- ja oskuste vajaduse muutus	16
Siseturvalisuse alavaldkonna koolituspakkumise ülevaade	26
Siseturvalisuse alavaldkonna koolituspakkumise vastavus prognoositavale tööjõuvajadusele	29
Kokkuvõte siseturvalisuse valdkonna eksperdikogu ettepanekutest	36
Õiguse alavaldkonna uuringu olulisemad tulemused	40
Õiguse alavaldkond ja põhikutsealad	44
Õiguse alavaldkonna põhikutsealade tööjõu- ja oskuste vajaduse muutus	50
Õiguse alavaldkonna koolituspakkumise ülevaade	56
Õiguse alavaldkonna koolituspakkumise vastavus prognoositavale tööjõuvajadusele	59
Kokkuvõte õiguse alavaldkonna eksperdikogu ettepanekutest	64

Siseturvalisuse alavaldkonna uuringu olulisemad tulemused

Lühiaruandesse on
koondatud siseturvalisuse
uuringu olulisemad
tulemused.

Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteemi OSKA siseturvalisuse valdkonna rakendusuuringu aruanne sisaldab infot tööjõu nõudluse ja võimaliku pakkumise kohta. Uuringu autorid otsisid vastust küsimusele, kuidas vastata valdkonna tööjõu- ja oskuste vajadusele lähema kümne aasta jooksul ning mil moel peaks selleks muutma koolituspakkumist. Lühikokkuvõttes tutvustatakse kõige olulisemaid uuringu tulemusi.

Tehnoloogilised muutused, töövormide mitmekesistumine, väärtuste ja töökultuuri teisenemine, demograafilised muutused, majanduskeskkonna ja rahvusvahelistumise ning valdkondlike arengusuundade mõju seavad järjest suuremaid ootusi töötajate oskustele ja teadmistele ning mõjutavad lähema kümne aasta perspektiivis tööd kõikidel siseturvalisuse põhikutsealadel. Siseturvalisuse valdkond vajab eriliselt pühendunud ja kõrgelt motiveeritud töötajaid. Seetõttu on tööandjatel väga oluline pingutada nii olemasolevate töötajate valdkonnas hoidmiseks kui ka uute leidmiseks, sh luua paindlikke karjääri- ja õpiteid, töötada välja füüsilist ja psühholoogilist läbipõlemist ennetavaid meetmeid ning populariseerida valdkonda. Teenuste kättesaadavuse tagamiseks on valdkonnal võimalik ja vajalik kaasata ühiskondlikke lisaressursse – vabatahtlikke päästjaid, abipolitseinikke, naabrivalvet jne.

Valdkonna hõive kahaneb lähema kümne aasta jooksul ligi kümnendiku võrra:

- tööjõu struktuuris toimuvad nihked – avalikus halduses püsib põhikutsealade hõive üldjoontes stabiilsena, erasektoris kahaneb viiendiku võrra (turvaettevõtetes asendub tööjõumahukas teenusemudel nutikama ja tehnoloogiapõhisemaga);
- töökohtade arv muutub enim erasektoris – turvatöötajaid ja -juhte võib jääda ligi kolmandiku võrra vähemaks, seevastu turvatehnikuid võib tulevikus tarvis olla poole võrra ja tuleohutusspetsialiste kuni kaks korda rohkem;
- tagasihoidlikku hõive kasvu (kuni 10%) prognoositi uuri- ja politseianalüütikute, piirkonnapolitseinike, omavalitsuse korrakaitseametnike ning demineerijate ametialal;
- asendusvajaduse ja töökohtade arvu muutuse koosmõjul vajab valdkond igal aastal kokku ligi 775 uut töötajat;
- tasemeõppe lõpetanud uusi töötajaid oleks senise koolituspakkumise juures aastas üle 300 võrra vähem, kui on tegelik tööjõuvajadus;
- proportsionaalselt hõivega on suurim tööjõu puudujääk kiiresti kasvaval turvatehnikute põhikutsealal, kus lõpetajaid on aastas umbes kümme, aga vaja oleks ligi neli korda rohkem;
- eri põhjustel jääb vanglatel ning Politsei- ja Piirivalveametil aastase uue tööjõu vajadusest tasemeõppe lõpetajatega katmata umbes 60% (vastavalt 90 ja 115–145 inimest), Häirekeskusel ning Maksu- ja Tolliametil umbes 50% (vastavalt 10 ja 20) ning Päästeametil 40% (35).

Asendusvajaduse ja töökohtade arvu muutuse koosmõjul vajab siseturvalisuse valdkond igal aastal ligi 775 uut töötajat.

Valdkonna koolitusvajadus muutub järjest mitmekesisemaks ja oodatakse üha paindlikumat väljaõpet:

- ühiskonna ootused siseturvalisuse valdkonna teenustele kasvavad, nagu ka tööülesannete keerukus ja mahukus;
- kasvava tähtsusega on osalemine elukestvas õppes, oluline on paindlik ning õpiampsudena korraldatud taseme-, täiendus- ja ümberõpe;
- tööandjad ootavad Sisekaitseakadeemia lõpetajatelt universaalseid teadmisi ja oskusi, mida saaks rakendada mitmel siseturvalisuse valdkonna põhikutsealal;
- kasvab vajadus muu kui siseturvalisuse (nt info- ja kommunikatsiooni-tehnoloogia (IKT), majanduse, õiguse, sotsiaaltöö ja psühholoogia) alase kõrghariduse järele;
- arendamist vajab täienduskoolitussüsteem, mis toetaks analüütiliste ja uurimiskompetentside omandamist;
- värbamisstrateegiad ja vastuvõtutingimused vajavad ülevaatamist, et kaasata rohkem karjääripöörde planeerijaid, aga ka füüsiliselt vähem võimekaid kadette;
- menetlus- ja jälitustegevuse oskuste õpetamise taset on vaja tõsta;
- õigusteadmiste tase vajab tõstmist nt korrektsiooni ja politseiteenistuse õppekavades;
- tolliametnike ja päästekorraldajate koolitamiseks on tarvis kutsehariduse tasemel töökohapõhist õpet;
- turvatehnikute koolituspakkumist on vaja suurendada.

Järjest olulisemaks muutuvad järgmised oskused ja teadmised:

- üleminek teenuse-, kogukonna- ja ennetuskesksele töömudelile eeldab töötajatelt senisest enam teadmisi teenuste disaini, turunduse, sotsiaalvaldkonna ja psühholoogia alal ning sobivaid isikomadusi, nt empaatilisust, head kuulamis- ja veenmisoskust;
- suhtlemis- ja meeskonnatöö- (sh võõrkeeltes) ning mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskus;
- tehniline taip, kohanemisvõime ja valmisolek tehniliste uuendustega kaasa minna;
- valdkondlikud IKT-oskused (nt uute seadmete ja programmide kasutamine; digitööndite hankimine, käsitlemine ja hindamine; droonide jt seadmete abil kogutud andmete analüüs; küberturvalisus);
- teadmised rahvusvahelise erialase koostöö raamistike ja uurimistoimingute kohta;
- enesejuhtimise võime, nt oskus juhtida aega ja seada tööülesandeid tähtsuse järjekorda;
- hea füüsiline vorm, motivatsioon seda hoida ja regulaarselt treenida.

Üleminek ennetuskesksele töömudelile eeldab töötajatelt enam teadmisi teenuste disainist ja turundusest ning sobivaid isikomadusi, nt empaatilisust, head kuulamis- ja veenmisoskust.

Siseturvalisuse alavaldkond ja põhikutsealad

Teenistuskoad on vanglaametnike olulised partnerid tööülesannete täitmisel.

Siseturvalisuse valdkonnas on koostöösuhted mitmekülgsed, tööandjad on õppekavaarendusse regulaarselt kaasatud ning näevad vajadust teha sobiva tööjõu leidmiseks ja koolitamiseks valdkonnaülest koostööd. Ekspertid teadvustavad endale järjest paindlikumate õpiteede vajadust ning on avatud erisuguste haridusmudelite, koolitamise- ja värbamisstrateegiatega rakendamisele.

Siseturvalisuse valdkonna uuring hõlmab vertikaalses ehk majandustegevusalade klassifikaatori (EMTAK 2008) vaates jaost O „Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus“ **vanglate, Politsei- ja Piirivalveameti (PPA), Päästeameti (PÄA), Häirekeskuse (HÄK) ning Maksu- ja Tolliameti tegevust (MTA) ja kohalike omavalitsuste tegevust (KOV)** avaliku korra tagamisel ning jaost N „Haldus- ja abitegevused“ **turvatöö tegevusala** (N80).

OSKA raames uuritakse tööjõu- ja oskuste vajadust enamasti majandussektorite või -klasterite kaupa. Samas ei ole mõistlik kutsealasid, mille esindajad töötavad mitmes majandussektoris, käsitleda igas sektoris eraldi, vaid horisontaalselt üle majanduse. Käesolevas uuringus on horisontaalselt käsitletud **tuleohutusspetsialiste ja turvatehnikuid**, kes on samal ajal spetsiifiliste erialaste oskuste ja ka kutsesüsteemi kaudu tihedalt seotud siseturvalisuse valdkonnaga. Üheselt selget mustrit nende põhikutsealade seose kohta majandustegevusaladega ei olnud uuringu käigus võimalik tuvastada, kuid peale turvatöö tulid sagedamini esile seosed eriehitustööde, projekteerimise, kaubanduse ja koolitustegevusega.

Valdkonna kutsealadel töötab hinnanguliselt üle 12 500 inimese¹ ehk umbes 2% kõigist Eestis hõivatutest. Hõive jaguneb umbes pooleks avaliku ja erasektori vahel, kusjuures ligi 90% erasektori hõivest hõlmab turvatöötajate ja -juhtide põhikutseala (kokku üle 5400 inimese). Avalikus halduses on siseturvalisuse valdkonna põhikutsealade hõive 80% ulatuses koondunud Siseministeeriumi valitsemisalasse. Suurimad tööandjad on Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) ning Päästeamet, arvukaimad põhikutsealad on päästjad 1164 ja patrullpolitseinikud 1065 teenistujaga. Justiitsministeeriumi valitsemisalasse kuuluvates vanglates töötab pea 750 valvurit ja inspektorit. Rahandusministeeriumi valitsemisalas olevas Maksu- ja Tolliametis (MTA) on tollijärelevalvega seotud ligi 350 ning uuriva järelevalvega umbes 150 inimest. Avalikus halduses on siseturvalisuse tagamisega lisaks keskvalitsuse ametkondadele seotud ka omavalitsused, kus töötab üle 100 korrakaitseametniku.

Avalikus halduses on valdkonna põhikutsealadel hõivatute arv alates 2014. aastast kasvanud 2% ehk 125 teenistuja võrra. Asutuste kaupa ilmnevad põhikutsealade hõivedünaamikas märkimisväärsed erinevused. Suurenenud on PPA ja vanglateenistuse põhikutsealade hõive (vastavalt 9% ja 6%). Samas on üle kümnendiku kahanenud Häirekeskuse (-14%) ja MTA (-12%) põhikutsealade töötajaskond. Ka Päästeametis on toimunud kahanemine (-4%), eeskätt siseturvalisuse valdkonna ühe suurima põhikutseala, päästjate arvelt (-8%).

Turvatöö ja turvasüsteemide käitlusega seotud ettevõtete töötajaskond on viimasel kümnendil kahanenud ligi veerandi võrra, sh aastatel 2014–2017 vähenes see ligi kümnendiku ehk umbes 560 inimese võrra.

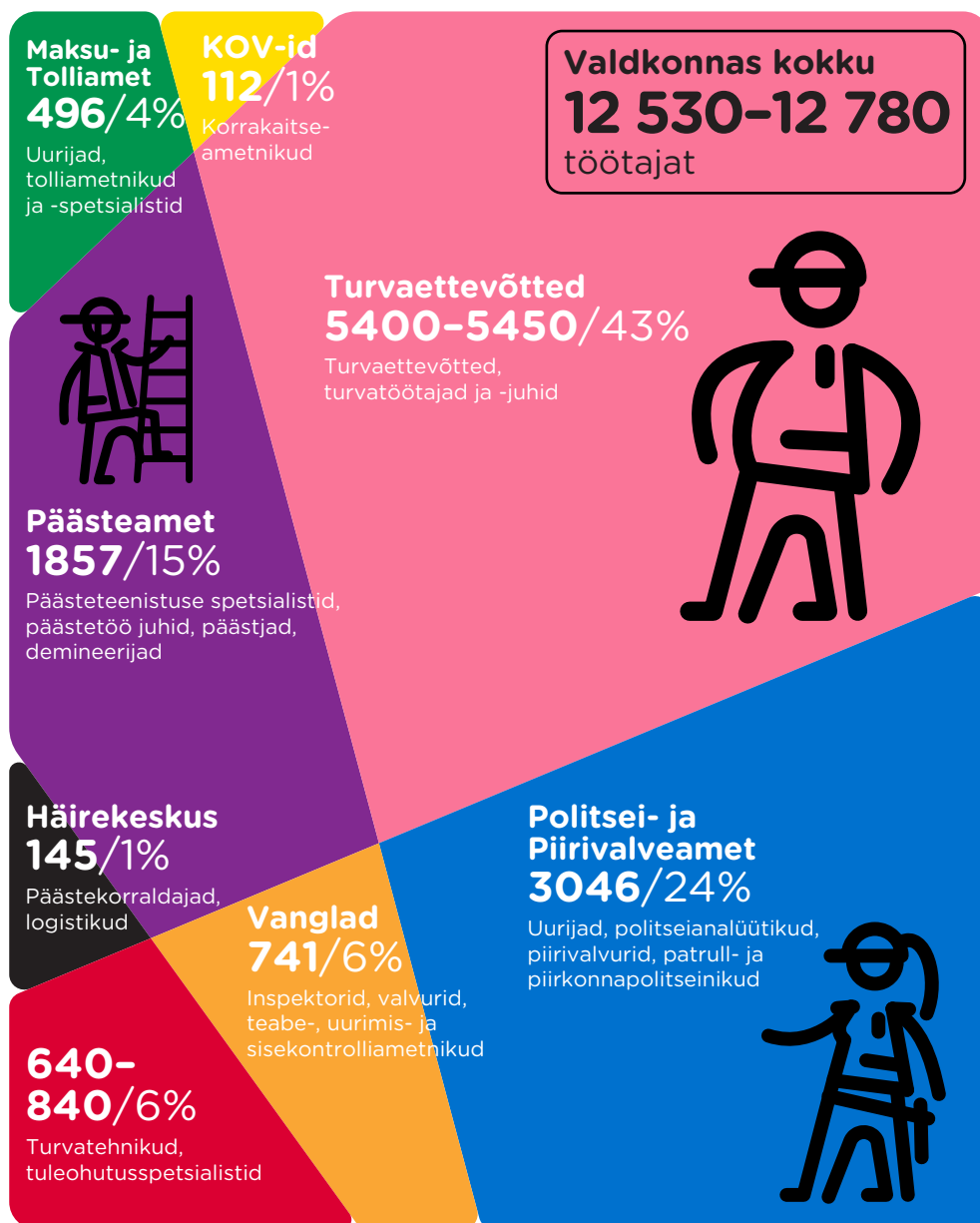
Valdkonna põhikutsealadel ilmnevad märkimisväärsed erinevused era- ja avalikus sektoris hõivatute vanuselises jaotuses – erasektori kutsealadel (turvatöötajad, -juhid ja -tehnikud ning tuleohutusspetsialistid) on keskmisest enam vanemaid töötajaid (55-aastaste ja vanemate osakaal 44%). Avaliku halduse asutuste võrdluses avaldub samuti märkimisväärne vanuseline heterogeensus – keskmisest märksa noorema ea poolest paistavad silma vangla- ja politseiametnikud, kelle seas on alla 34-aastaste osakaal vastavalt 60% ja 38%. Häirekeskuse ja MTA põhikutsealadel võime aga rääkida keskmisest kiiremini vananevast töötajaskonnast, kus alla 34-aastaste osakaal on umbes viiendik (Eesti hõivatute seas keskmiselt umbes kolmandik) ning üle 55-aastaseid on veerand (Eesti hõivatute seas viiendik). Häirekeskuse töö sobib hästi neile, kellel on pikaaegne valdkonna töökogemus, nt pensionile jäävatele politseinikele, sest see ei eelda sama rangeid kehalise ettevalmistuse nõudeid kui eesliinil töötavatel politseiametnikel ja päästjatel.

¹ OSKA alusandmestikus on tööjõu-uuringu hõiveandmed ühendatud 2011. aasta rahva- ja eluruumide loenduse (REL 2011) ametialade andmestikuga (st REL 2011 andmeid tööjõu jagunemise kohta ametialati on aasta-aastalt ajakohastatud tööjõu-uuringu andmetega tööga hõivatute arvu ja sektori jagunemise kohta). Andmestik pärineb Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumilt (MKM), seda kasutatakse ka MKM-i tööjõuprognoosi alusena.

Siseturvalisuse kutsealadel on palgad avalikus halduses Eesti keskmisest umbes kümnendiku võrra kõrgemad, erasektoris aga kolmandiku võrra madalamad.

Keskmine kuu brutopalk oli siseturvalisuse valdkonna põhikutsealadel avalikus halduses 2019. aastal 1518 eurot ehk Eesti keskmisest palgast umbes kümnendiku võrra kõrgem. Erasektori põhikutsealadel ilmnemise sisetulekutes märkimisväärsed erinevused: kui turvatöötajad teenisid Eesti keskmisega võrreldes üle kolmandiku väiksemat palka, siis tuleohutusspetsialistidel oli see keskmisega samal tasemel ja turvajuhtidel ligi 60% keskmisest kõrgem. Eesti keskmine sisetulek on viimase viie aasta jooksul kasvanud siseturvalisuse valdkonna sisetulekute kiiremini (v.a Häirekeskus ja Päästeamet).

Joonis 1. Hõivatute jaotus siseturvalisuse valdkonnas

Põhikutsealade määratlus

OSKA uuringutes on tööjõu- ja oskuste vajaduse analüüsimise peamine ühik põhikutseala. Nii nimetatakse käsitletavale valdkonnale omast hariduslikku ettevalmistust nõudvat ja tööprotsessis sarnast rolli täitvate ametialade kogumit.

Siseturvalisuse valdkonna põhikutsealade moodustamiseks valiti koos ekspertidega välja valdkonnaspetsiifilisi oskusi nõudvad ametialad ja rühmitati need töö sisu sarnasuse alusel põhikutsealadeks. Siseturvalisuse põhikutsealade hulka ega ka käesoleva uuringu raames tehtud analüüsi ei hõlmatud ametialasid, mille põhikompetentse ei loetud piisaval määral valdkonnaga seonduvaks või mida analüüsitakse üksikasjalikult teistes OSKA valdkonnauuringutes, proportsionaalselt väga väikseid ametialasid ega lihttööd. Juhtimisfunktsioon on põhikutsealade analüüsis hõlmatud vaid juhul, kui tööandjate esindajate hinnangul on spetsiifiline valdkondlik kompetents võrreldes üldise juhtimis-kompetentsiga olulisem. Seega ei hõlma põhikutsealad nt PPA puhul kõiki politseiametnikke legaaldefinitsiooni mõttes, st ka põhikutsealadel hõivatute arv ei vasta politseiametnike üldarvule.

Vanglateenistuse põhikutsealad ja hõivatute arv

529

Valvur tagab vangide järelevalve, hoolitseb selle eest, et nad viibiksid ettenähtud kohas ja nende tegevus toimuks päevakava järgi, jälgib vangide käitumist, teeb läbiotsimist ning teavitab vangla juhtkonda oma valvepiirkonnas toimunud rikkumistest ja muust tavapärast. Valvur võib töötada vangla pääslas, valvata vangla piiret, saata vange või korraldada kokkusaamisi.

172

Vangla inspektor-kontaktisik teeb tööd vangidega, kelle kontaktisikuks ta on määratud. Ta lahendab vangide probleeme, suunab teda õiguskorraldusele käituma, koostab karistusaja tegevuskava ja jälgib selle täitmist, motiveerib vangide tegevustes osalema, korraldab talle vajalikku sotsiaalhoolekandelist abi, korraldab distsipliinirikumiste korral juurdlust, otsustab karistuse määramise ja vormistab vajalikud dokumendid.

40

Vangla teabe-, uurimis- ja sisekontrolliametnik korraldab ja viib olenevalt töösuunast läbi väärteo- ja kriminaalmenetlust, sh hangib ja hindab infot, teeb oma pädevuse piires jälitustoiminguid ning korraldab agentuuritööd vanglas, hindab vangide ohtlikkust, koostab analüüse ja teeb üksustele ettepanekuid vangide paigutamise kohta.

Häirekeskuse põhikutsealad ja hõivatute arv

145

Päästekorraldaja võtab vastu ja töötleb hädaabinumbrile saabuvasid teateid, annab teadetele ohuhinnangu ning edastab kehtivate nõuete kohaselt esmast teavet. **Päästekorraldaja-logistik** annab päästeasutusele ja kiirabibrigaadidele väljasõidukorralduse, peab nendega sidet ning kogub, vahendab ja dokumenteerib infot.

Kohalike omavalitsuste korrakaitseametnike põhikutseala ja hõivatute arv

112

Korrakaitseametnik menetleb kohtuväliselt väärtegusid ning teeb kohalikule omavalitsusele seadustega antud pädevuse piires riiklikku järelevalvet, sh valla- või linnavolikogu vastuvõetud eeskirjade täitmise üle.

Politsei- ja Piirivalveameti põhikutsealad ja hõivatute arv

1065

Patrullpolitseinik ennetab, tõkestab ja avastab korrarikkumisi patrullides, reageerib hädaabinumbri 112 saabunud väljakutsetele, menetleb väärtegevusi, teeb liiklusjärelvalvet ja võtab vastu avaldusi süütegude kohta, sh teeb esmased menetlustoimingud.

290

Piirkonnapolitseinik aitab koostöös partneritega (nt KOV-i sotsiaal- ja haridustöötajad, abipolitseinikud, mittetulundusühingud) luua kogukondlikku turvalisust, selgitab välja ja lahendab ametikoha pädevuse piires piirkonna turvalisust ohustavaid probleeme, hoiab avalikku korda ning ennetab või uurib süütegusid. Noorsoopolitseinik vähendab laste ja noorte ohtu sattumise võimalusi, sh ennetab, tõkestab, avastab ja menetleb nende toimepandud süütegusid.

847

Piirivalvur kontrollib Schengeni liikmesriiki sisenemise ja sealt väljumise tingimustele vastavust, patrullib ja vaatleb riigipiiri, et ennetada, avastada ja tõkestada selle ebaseaduslikku ületamist, viib oma pädevuse piires läbi haldus- ja süüteomenetlusi, osaleb otsingu- ja päästetegevuses merel ja piiriveekogudel ning avastab ja likvideerib merereostust.

844

Uurijate ja politseianalüütikute rühma kuuluvad **uurijad** (sh jälitajad, kriminalistid), **menetlejad** ning **operatiivsed ja taktikalised analüütikud**. Politseiuurija viib läbi kriminaal- ja/või jälitusmenetlust, sh kogub, analüüsib ja hindab tõendusmaterjali, vormistab menetlusedokumente, vajaduse korral peab isikuid kinni, annab kohtus tunnistusi ning teeb koostööd kolleegide ja prokuratuuriga. Operatiivne politseianalüütik kogub, analüüsib ja hindab andmekogudest ja dokumentidest pärit tõendeid, analüüsides peamiselt nt küber- ja majanduskuritegevusi. Taktikaline analüütik tegeleb konkreetsete suursündmuste (nt riigivisiidid) ja olukordade politseitaktikalise planeerimisega.

Turvatehnikute ja tuleohutusspetsialistide põhikutsealad ja hõivatute arv

600-
800

Turvatehnik ehitab ja hooldab turvasüsteeme ning tuleohutuspaigaldisi, sh signalisatsiooni-, gaaskustutus-, vee- ja vahttulekustutussüsteeme, suitsutõrjesüsteeme ning ehitise teavitus-, hädavalgustus- jm süsteeme.

41

Tuleohutusspetsialist hindab tuleohutusolukorda, nõustab ja juhendab ehitiste haldajaid, omanikke jt isikuid tuleohutuse küsimustes ning teeb tuleohutuskoolitust ja teavitustööd tulekahjude jm õnnetuste ennetamiseks. Tuleohutusekspert teeb lisaks tuleohutusekspertiise ja viib läbi tulekahjujärgset uurimist, tal on kompetents ehitisliku tuleohutuse valdkonnas.

Päästeameti põhikutsealad ja hõivatute arv

1164

Päästja teeb päästetöid, kaitseb inimeste tervist, elu, vara ja keskkonda, abistab neid operatiivselt ja professionaalselt õnnetuste korral ning suurendab elanikkonna teadlikkust turvalise keskkonna loomiseks ja hoidmiseks.

438

Päästetöö juht korraldab päästesündmuse lahendamist, kaitseb inimeste tervist, elu, vara ja keskkonda, teeb õnnetuste korral koostööd isikute ja ametkondadega, suurendab elanikkonna teadlikkust turvalise keskkonna loomiseks ja hoidmiseks, koordineerib ja kontrollib päästemeeskondade tööd päästepiirkonnas, võtab päästesündmusel vastu otsuseid ning annab korraldusi meeskondadele ja teistele sündmusse kaasatud asutustele ja isikutele.

187

Päästeteenistuse spetsialist kujundab turvalisemat ja tuleohutumat elukeskkonda. Nt päästeinspektor teeb järelvalvet tuleohutus- või kemikaaliohutusnõuete täitmise üle, ennetab tulekahjusid ja muid õnnetusi, kavandab tegevust õnnetustega kaasneva kahju vähendamiseks ning uurib õnnetuste põhjusi, viib läbi menetlusi ning teeb ohutusteadlikkuse suurendamiseks koostööd kolleegide, asutuste ja ettevõtetega. Ennetustöö alal leiavad rakendust turundus-, sotsiaaltöö- ja koolitusala hariduse või töökogemusega spetsialistid.

68

Demineerija² tuvastab lahingumooni, hindab selle ohutaset, ohutustab ja hävitab seda. Demineerija tööülesanded sõltuvad suuresti koolituste ja töökogemusega omandatud pädevusest, mis vastab rahvusvaheliselt tunnustatud standardile IMAS (ingl *International Mine Action Standard*).

Turvaettevõtete põhikutsealad ja hõivatute arv

5250

+

150-
200

Turvatöötaja tagab kliendi või tööandja objekti turvalisust ja läbipääsude tööd, teeb ringkäike ning lahendab ohuolukordi. **Turvajuht** korraldab ja juhib turvateenuste osutamist.

² Demineerijate hulka kuuluvad ka spetsialistid, kes on koolitatud tegelema keemilise, bioloogilise, radioloogilise või tuumareostuse ja sellega kaasnevate ohuolukordadega (KBRT spetsialistid).

Maksu- ja Tolliameti põhikutsealad ja hõivatute arv

328

Tolliametnik teeb tolliseaduse ja korrakaitseaduse alusel tollikontrolli ja riiklikku tollijärelevet, et ennetada, avastada ja tõkestada maksupettusi ja ühiskonnale või keskkonnale ohtlike kaupadega seotud rikkumisi ning tagada Eesti ja Euroopa Liidu (EL) tolliõigusaktide täitmine.

71

Tollispetsialist töötab välja, arendab ja haldab tööprotsesse ning infosüsteeme, analüüsib andmeid ja töötab välja järelevameetmeid, nõustab kliente, kontrollib tollidokumente ja maksude õigsust, lahendab kaebusi, menetleb haldusrikkumisi ning teeb koostööd turujärelevalve- ja korrakaitseasutustega, koolitab kolleege ja kliente, korraldab õigusaktide rakendamist ja nende täitmise kontrolli ning teeb teavitus- ja nõustamistööd.

152

Maksu- ja Tolliameti uurija viib läbi kriminaal- ja/või jälitusmenetlust maksu- ja tolliõigusaktide ning narkootiliste ainete ja nende lähteainete käitlemise rikkumistega seotud kuritegude korral, sh kogub, analüüsib ja hindab tõendusmaterjali, vormistab menetlusdokumente, vajaduse korral peab isikuid kinni, annab kohtus tunnistusi ning teeb koostööd kolleegide ja prokuratuuriga.

Siseturvalisuse alavaldkonna põhikutsealade tööjõu- ja oskuste vajaduse muutus

Häirekeskuse Põhja keskus.

Uue tööjõu vajadus sõltub siseturvalisuse valdkonnas kahest tegurist: vanuse tõttu tööturult lahkuvate ja töökohta vahetavate töötajate³ **asendamise vajadusest** ning valdkonna põhikutsealadel hõivatute arvu kasvust või kahanemisest tingitud **kasvu- või kahanemisvajadusest**, mis realiseerub **töökohtade arvu muutusena** tulevikus.

Töötajate asendamise vajaduse arvulised hinnangud põhinevad statistilisel mudelil, mis lähtub kutsealade vanusstruktuurist, kutsealal hõivatute reaalsest pensionile jäämise vanusest ja tööjõu voolavusest⁴. Pensionile jäämise hindamisel on arvutuste aluseks võetud üle 55-aastaste töötajate osakaal (vangla-inspektorite puhul üle 50-aastaste ja valvuritel üle 45-aastaste osakaal⁵) ning vajaduse korral ka tööstaaž (nt politseiametnikel). Tööjõu voolavuse arvestamisel on lähtutud Rahandusministeeriumi SAP BO aruandluskeskkonna andmetest perioodi 2017–2019 keskmiste näitajate kohta eriteenistujate rühmas⁶ asutuste kaupa.

³ Üldiselt OSKA uuringutes tööjõu voolavuse komponenti ei arvestata (tavaliselt ei ole selleks ka piisavalt alusandmeid), kuid siseturvalisuse valdkonnas tehakse avaliku halduse kutsealade puhul erand, kuna avalik sektor ei saa erinevalt ettevõtlusest teenuste osutamisest loobuda või nende pakkumist vähendada.

⁴ Selle uuringu kontekstis käsitatakse tööjõu voolavusena kõiki lahkumisi, v.a vanuse tõttu pensionile minek.

⁵ Tingituna vangistusseaduse § 152 lg-s 1 sätestatud vanglaametnikuna töötamise piirvanustest.

⁶ MTA teenistujate puhul on näitaja arvestatud järgmiste tööperede kohta: korra tagamine, nõustav ja kontrolliv järelevalve, poliitika rakendamine ja uuriv järelevalve.

Siseturvalisuse põhikutsealadel **töökohtade arvu muutust prognoosides** võeti arvesse uuringu käigus tehtud intervjuusid, valdkondliku eksperdikogu hinnanguid, valdkonna arengutrende ja majandusnäitajaid ning varasemaid uuringuid.

Hõiveprognoos ehk hinnang hõivatute arvu muutusele rajaneb järgmistel eeldustel:

- prognoos lähtub konservatiivsest stsenaariumist, st kehtib stabiilse majandusarengu korral;
- demograafiline olukord ei võimalda hõive ekspansiivset kasvu;
- arvestatakse riigireformist lähtuvate konsolideerumissuundumuste mõju avalikus halduses, eelkõige eesmärgi tagada avalike teenuste kvaliteet juhul, kui töötajate arv väheneb või vähemalt ei kasva;
- elanike valmisolek panustada siseturvalisuse arengusse vabatahtliku tegevusega kasvab (2018. aastal oli abipolitseinikke 1038, vabatahtlikke päästjaid 1932 ja merepäästjaid 551, siseturvalisuse arengukavas eeldatakse 2030. aastaks 15–20% kasvu)⁷;
- majanduses toimub rahvusvahelisest konkurentsiolekorrast tingituna aeglane liikumine suurema tootlikkuse ja lisandväärtusega ning väärtusahelas kõrgemal asetseva ettevõtluse suunas.

Ekspertide hinnangul mõjutab siseturvalisuse valdkonna arengut ja tööjõuvajadust järgmisel kümnendil tehnoloogiliste ja demograafiliste muutuste, rahvusvahelistumise ning laiemalt ühiskonna ootuste (sh väärtushinnangute) ja riigi otsuste (sh valdkonda reguleeriva õigusliku raamistiku muutuse) võimalik koosmõju. Ühiskonna ootused siseturvalisuse valdkonna teenustele kasvavad, nagu ka ülesannete töömahukus ja keerukus, sh kriisiolekordadeks valmisoleku tagamine, mitmesuguste ohtude ennetamine jne. Arvestades, et inimeste nappus on muutumas järjest kriitilisemaks teguriks kõigi organisatsioonide toimimises, on ilmne, et tulevikus suureneb surve ka siseturvalisuse valdkonnas, kuna erinevalt erasektorist ei saa riik avalike teenuste pakkumisest loobuda või neid kiiresti ümber kujundada. Seega kujuneb tulevikus keskseks küsimus, kuidas tuleb valdkond kasvavate ootustega toime olukorras, kus ülesanded on järjest keerukamad ja võtavad rohkem aega, aga tööjõud on piiratud ja palgasurve kasvab.

Vastuseks sellele küsimusele joonistus valdkonna tööandjate esindajate eksperdiintervjuude põhjal välja kolm läbivalt olulist kontseptuaalset kategooriat: 1) innovaatiliste tehnoloogiliste lahenduste juurutamine, 2) ennetustegevusse panustamine, 3) tihedam ametkondadevaheline koostöö ja teatud ülesannete delegeerimine koos partnerite võimestamisega. Lisaks kerkis PPA ja Päästeameti kontekstis esile neljas strateegiline suund – nimelt töötajate haridusliku mitmekesisuse kasvatamine⁸, mis puudutab eeskätt uurijaid ja politseianalüütikuid, piirkonnapolitseinikke, KBRT ja päästeteenistuse spetsialiste. Kokkuvõttes muutub töö valdkonnas ja töötajate koolitamine nende tegurite koosmõjul tulevikus keerulisemaks.

⁷ Siseministeerium (2019). Vabariigi Valitsuse protokollmärgitava otsuse „Siseturvalisuse arengukava 2020–2030“ esitamine arutamiseks Riigikogule“. Eelnõude infosüsteem; <http://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/184b2e57-2c40-4e41-b5c2-e2e24ab71c30#2q3MUWgx>.

⁸ Samasugune suundumus ilmnes ka õiguse valdkonnas prokuratuuri konsultantide puhul, kelle hulka loodetakse tulevikus lisaks õiguserialade vilistlastele rohkem kaasata nt IKT- ja sotsiaaltöö kompetentsiga töötajaid.

Nagu kõigis valdkondades, on ka siin tuleviku tööjõu- ja oskuste vajaduse üks olulisemaid mõjutajaid ilmselt tehnoloogia areng ja sellest lähtuvate võimaluste kasutamine. Mitmete esmareageerijate (patrullpolitseinikud, piirivalvurid, päästjad, tolliametnikud) jaoks loovad uued tehnoloogilised lahendused koos analüüsivõimekuse kasvuga paremaid võimalusi riskide hindamiseks ja töö tõhusamaks korraldamiseks (et piltlikult öeldes olla õigel ajal õiges kohas ja teha õigeid asju), mis võimaldab vajaduse korral tulla kasvava töömahuga toime ilma töötajate arvu suurendamata. Info- ja järelevalvesüsteemide arendamine võib vähendada tehnilise töö mahtu ja anda seega uusi võimalusi pühenduda sisulisematele ja suuremat lisaväärtust loovatele ülesannetele nt vanglaametnikel, tollispetsialistidel ja patrullpolitseinikel.

Kuritegevuse struktuur teiseneb – kasvab nn valgekraeline, piiriülene ja küberkuritegevus, eksponentsiaalselt suureneb info ja andmete hulk, sh juhtumitega seonduvad tõendid ja teave on järjest enam digitaalsed. Selle tulemusena suureneb tulevikus tõenäoliselt uurijate ja politseianalüütikute tööjõuvajadus ning nende ettevalmistuse mitmekesisus: vajalikud oskused on seotud sotsiaalse ja käitumisteadustega (õigus, majandus ja finantsanalüüs, psühholoogia ja organisatsioonikäitumine) ning väga oluline on ka IKT-kompetents.

Üleminek ennetustegevuskesksele töömudelile (st väheneb tagajärgedega tegelemine ja vajadus menetlustega sekkuda) ei pruugi vähendada tööjõuvajadust, vaid võib pigem teisendada töö sisu. Piirkonnapolitseinike roll elukeskkonna turvaliseks muutmiseks kasvab, eeldades üha rohkem koostööd teiste ametkondade ja omavalitsustega, nt lähisuhtevägivallaga tegelemisel või strateegilise partnerlusena kohaliku arengu kavandamisel. Ühtlasi võib kasvada piirkonnapolitseinike arv. Päästeteenistuse spetsialistide (sh ennetustöö spetsialistide ja ohutusjärelvalveteenistujate) arv tõenäoliselt eriti ei muutu, kuid senisest enam keskendutakse sellele, et tutvustada ja teadvustada eri sihtrühmadele nende rolli ja vastutust. Häirekeskuse päästekorraldajad on oma igapäevatöös juba praegu täheldanud elanikkonna teadlikkuse kasvu, nt on märkimisväärselt rohkem hakatud teatama lähisuhtevägivallast. Vähenenud on kiiret sekkumist eeldavad pääste-, politsei- ja kiirabiväljakutsed, kuid suurenenud on nende kõnede osakaal, mis vajavad kompleksset lahendust eri ametkondade (nt KOV-i sotsiaaltöötajad, piirkonnapolitseinikud) koostöös: mitmesugused sotsiaalsed ja vaimsed probleemid, terviseärevus, lähisuhtevägivald jne.

Planeeritavad muudatused valdkonda reguleerivates õigusaktides, mis puudutavad tuleohutust⁹, turvategevust¹⁰ ja korrakaitse funktsiooni omavalitsustes¹¹, võimaldavad luua paremaid eeldusi era- ja avaliku sektori paindlikumaks koostööks, teatud ülesannete delegeerimiseks ja partnerite võimestamiseks.

⁹ Riigikogu õiguskomisjonile esitatud tuleohutuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu; <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/d8e53227-177f-4b39-a486-38c1c67f5069/Tuleohutuse%20seaduse%20ja%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus>.

¹⁰ Kooskõlastamiseks esitatud turvategevuse seaduse eelnõu. Eelnõude infosüsteem; <http://eelnoud.valitsus.ee/main#u3sERrbi>.

¹¹ Korrakaitse seaduse, ühistranspordiseaduse, kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja vääртеomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus.

Tõenäoliselt suureneb nt omavalitsuste roll ja ülesannete ring turvalisuse tagamisel (väiksemad korraldajad, liiklusohutus jne) ning ühtlasi kasvavad korraldajate arv ja pädevusalad (sh vahetu sunni rakendamine). Õigusliku raamistiku muutus koos üldise teadlikkuse kasvu ja valmisolekuga panustada tuleohutusse võib kaasa tuua suurema vajaduse tuleohutuse nõustamise järele ja uute teenuste turuletuleku. Ekspertide arvates võib tuleohutuasjatundjaid, kellest juba praegu tuntakse suurt puudust, tulevikus tarvis olla koguni kaks korda rohkem.

Turvatöö tegevusalal annab õigusliku raamistiku muudatus ettevõtetele suurema vabaduse turvateenuseid kujundada. Koos tehnoloogia arengust tulenevate uute võimalustega võib see ajendada turule tooma uusi innovaatilisi äri- ja teenusemudeleid. Palgasurve ja tööjõukulude kasv on klassikalise, mehitatud valve keskse turvateenuse kallinemise viinud juba kriitilise piirini ja põhjustanud selle teenuse mahu olulise vähenemise. Tõenäoliselt asendub tulevikus turvatöö tegevusalal tööjõumahukas teenusemudel tehnoloogiapõhisega ning turvatöötajate ja -juhtide arv kahaneb märkimisväärselt. Kasvav tehnoloogia osakaal teenuste osutamisel suurendab tublisti seadmete remondi- ja hooldusvajadust ning ühtlasi vajadust turvatehnikute järele (võimalik on kuni 50% kasv).

Kokkuvõttes kahaneb prognoosi kohaselt valdkonna tööjõuvajadus lähemal kümnel aastal ligi kümnendiku võrra ehk umbes 1% aastas. Eeldatavasti leiavad aset nihked tööjõu struktuuris – kui avalikus halduses püsib põhikutsealade hõive üldjoontes stabiilsena, siis erasektoris toimub märkimisväärne kahanemine (kuni 20%).

*Siseturvalisuse
tööjõuvajadus kahaneb
järgmisel kümnel aastal
ligi kümnendiku võrra.*

Olukorras, kus töökohtade arv valdkonnas tervikuna prognoosi kohaselt kahaneb, kujuneb asendusvajadus peamiseks tööjõuvajadust kujundavaks teguriks. Teatud kutsealadel (nt politseiametnikel, turvatöötajatel, tollispetsialistidel, omavalitsuste korraldajatel) on vanusstruktuurist ja pensionile minekust tulenev asendusvajadus ülejäänutest proportsionaalselt suurem. Vanusstruktuuri mõju asendusvajadusele on väikseim MTA uurijatel ja vangla-inspektoritel. Tööjõu voolavus mõjutab asendusvajadust enim vanglaametnike ja Häirekeskuse töötajate puhul.

Asendusvajaduse ja töökohtade arvu muutuse koosmõjul vajab valdkond igal aastal kokku ligi 775 uut töötajat.¹² Sellest viiendik (19%) kulub erasektori ja neli viiendikku (81%) avaliku halduse tööjõuvajaduse katmiseks.¹³

¹² Vt täpsemalt siseturvalisuse valdkonna uuringuaruande täisversiooni lisa 10 tabelit L.10.1 ja lisa 11 „Metoodika“.

¹³ Tuleb arvestada, et erasektoris on küll oodata kiiret töökohtade arvu kahanemist, kuid asendusvajaduse ebaproportsionaalse jagunemise taustal on eelkõige metoodilised valikud (eelkõige asjaolu, et erasektoris ei olnud võimalik arvestada tööjõu voolavust asendusvajaduse ühe komponendina, vt täpsemalt siseturvalisuse valdkonna uuringuaruande täisversiooni lisa 11 „Metoodika“).

Tabel 1. Hõivatute arvu muutuse prognoos valdkonna põhikutsealadel

Kutseala	Hõive 31.12.2019*	Prognoositud hõive muutuse suund
VANGLATEENISTUS		
Vanglainspektor	172	
Teabe-, uurimis- ja sisekontrolliametnik	40	→
Valvur	529	

Vangide arv on kümne aastaga kahanenud ligi veerandi võrra. Vangide järelevalve vanglates on nüüdseks elektrooniline ja see on tööjõudu juba vähendanud. Järelevalvet on keeruline senisest enam automatiseerida. Infosüsteemide arendamine võib tulevikus vähendada tehnilist tööd ning lihtsustada andmete kättesaadavust ja analüüsimist. Tõenäoliselt ei vähenda see otseselt vanglaametnike arvu, aga muudab töö iseloomu. Ametikohad on juba praegu valdavalt multifunktsionaalsed. Digioskused muutuvad järjest olulisemaks, nagu ka oskused töötada andmekogudega. Töötajaid leida on keeruline, tunnetatakse teravat tööjõupuudust. Töökohtade arv koosseisus võib kahaneda kuni 5%, mis jääb prognoosiskaalal stabiilse tööjõuvajaduse määratluse piiresse.

KOHALIKUD OMAVALITSUSED		
Korrakaitseametnik	112	→

Ekspertide hinnangul on KOV-ide korrakaitsefunktsioonid turvalisuse tagamisel kasvamas. Tõenäoliselt laieneb tulevikus nende ülesannete ring, millega korrakaitseametnikud saavad tegeleda. Siseturvalisuse arengukavas on viide vajadusele suurendada avaliku korra tagajate hulka ja arendada KOV-ide suutlikkust lahendada väiksemaid korrarikkumisi. Uuringu tegemise ajal koostati korrakaitse- jt asjaomaste seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsust, millega soovitakse luua eeldused korrakaitseametnikele uute pädevusalade andmiseks (sh vahetu sunni rakendamiseks). Senine hõivetrend suuremates omavalitsustes toetab kasvuprognoosi, pikemas plaanis mõjutavad tööjõuvajadust eelkõige riigi tasandi poliitilised valikud ja otsused. Tuleb silmas pidada, et KOV-ide võimekus ja valmisolek korrakaitse- ja ennetusfunktsiooni täita võib piirkonniti ja suuruselt tingituna märkimisväärselt erineda.

TURVAETTEVÕTTED		
Turvatöötaja ja turvajuht	5248+ 150-200	↓

Tulevikus mõjutavad töökohtade arvu enim tehnoloogia arengust tulenevad uued võimalused (sh andmeanalüüs, automaatne videoanalüütika, robotid), uued töövormid (nt tööampsud, platvormitöö), tööjõu kallinemine, demograafilised muutused (vananev elanikkond, vähenev tööjõud), muudatused EL-i õiguses (nt droonide kasutamise kohta). Klassikalise turvateenuse, eeskätt mehitatud valve maht kahaneb. Oskuste vajadus muutub, järjest tähtsamaks saavad piirkondlikud eripärad: mida väiksem asula, seda universaalsemate oskustega töötajat on vaja. Hõive tervikuna kahaneb, võimalikud on uued ärimudelid (nutikamad ja vähem tööjõudu nõudvad lahendused vms) ning mitme tööandja heaks töötamine. Väiksemad ettevõtted tsentraliseerivad turvajuhtimist juba praegu, suuremates ettevõtetes juhtub see ilmselt lähiajal. Teatud osa turvajuhtidest profileerub ümber ja omandab uusi oskusi (nt turvatehnika ja tuleohutuse alal), kuna kliendid ootavad järjest enam terviklahendusi. Uus turvategevuse seaduse eelnõu¹⁴ annab ettevõtetele suurema vabaduse turvateenuseid kujundada, suure tõenäosusega võivad turule tulla innovaatilised tehnoloogiapõhised teenusemudelid.

↑ Kahekordne kasv

↗ Kasv 50%

→ Tagasihoidlik vajaduse kasv (6-10%)

→ Vajadus püsib stabiilne (+/-5%)

↘ Tagasihoidlik vajaduse kahanemine (6-10%)

↓ Kahanemine 30%

* Allikad: Rahandusministeerium, töötamise register, asutused (PPA, Päästeamet, Häirekeskus, MTA, Justiitsministeerium), ekspertiinang

¹⁴ Kooskõlastamiseks esitatud turvategevuse seaduse eelnõu. Eelnõude infosüsteem; <http://eelnoud.valitsus.ee/main#u3sERrbi>.

Avalikus halduses jääb siseturvalisuse põhikutsealadel hõivatute arv kokku samaks, erasektoris aga kahaneb kuni 20%.

Kutseala	Hõive 31.12.2019*	Proгноositud hõive muutuse suund

POLITSEI- JA PIIRIVALVEAMET

Uuri ja politseianalüütik

844

Ekspertide arvates võib tuleviku tööjõuvajadust suuresti mõjutada kuritegevuse struktuuri teisenemine, nt kasvavad valgekraeline, küber- ja piiriülene kuritegevus. Küberkuritegevus on maailmas enim hoogu koguv kuriteotüüp, mida on keeruline uurida ja tõkestada, sest see toimub väga kiiresti, on rahvusvaheline ja seetõttu õiguslikult lünklik.¹⁵ Menetlused muutuvad tulevikus tõenäoliselt mahukamaks ja keerukamaks, töö sisu teiseneb. Juhtumitega seonduv teave on järjest enam digitaalne, paisunud info- ja andmete hulk suurendab analüütiliste oskuste tähtsust kõigil põhiametialadel. Tulevikus on kriminalistidel järjest enam vaja tegeleda n-ö digitaalsete jälgede ja tõenditega. Ideaalis võiks info kätte saada juba enne sündmuse toimumist (st laiem eesmärk on ennetus, sh suurandmete analüüsi abil, nt sotsiaalseadist). Ilmselt tekib juurde ka võimalusi menetlust automatiseerida. Siseturvalisuse arengukavas¹⁶ nähakse vajadust luua küberkuritegevuse avastamiseks ja tõhusamaks menetlemiseks uusi ametikohti, õpetada välja spetsialiste ja tagada vajalikud tehnoloogilised eeldused. Lisaks on ekspertide hinnangul lähitulevikus vaja suurendada olemasolevate töötajate pädevust majanduskuritegevuse ja korruptsiooni tõhusamaks uurimiseks.

Piirivalvur

847

Töö iseloom muutub, digioskuste vajadus kasvab. Teave on järjest enam virtuaalne ja pildiline, selle hulk suureneb andurite, kaamerate ja seiresüsteemide lisandudes (nt idapiiril). Välitööde tegijate, st reageerijate ja piiripatrullide osatähtsus võib väheneda, juhtimiskeskuse töötajate arv selle arvelt aga kasvada. Kaudselt võib tööjõuvajadust tulevikus mõjutada Frontexi¹⁷ värbamispoliitika; juhul kui Frontex hakkab Eestist värbama, on mõistlik prognoosi täpsustada.

Patrullpolitseinik

1065

Ehkki senise suundumuse kohaselt on avaliku ruumi turvalisus suurenenud (vähem sündmusi ja patrulle), on reageerimist nõudvate väljakutsete arv tervikuna pigem kasvamas (nt tänu teadlikkuse suurenemisele teatatakse lähisuhtevägivallast järjest rohkem). KOV-id või erasektor võivad tulevikus teatud funktsioone üle võtta (nt kindlustusseltsid võivad menetleda lihtsamaid liiklusõnnetusi või KOV-id saada suurema rolli liiklusohutuse tagamisel), mis võimaldaks PPA-l pöörata rohkem tähelepanu ennetusele ja teenuste kvaliteedi parandamisele. Uued tehnoloogilised lahendused (nt seiresüsteemide arendamine) koos analüüsivõimekuse kasvuga võivad tulevikus luua paremaid eeldusi töö tõhusamaks korraldamiseks. Olukordade lahendamise tõhustamine automaatsete järelevalvesüsteemide ja täiselektroonsete menetluste abil võib patrullpolitseinike töö mahtu ja sisu märkimisväärselt mõjutada. Ekspertide hinnangul on praegune tööjõuressurss optimaalne, endiselt on tähtis hoida valmisolekut võimalikeks kriisilukordadeks. Arvestades strateegilisi eesmärke ja nende täitmise võimekust, ei ole Siseministeeriumi hinnangul korrakaitsete arvu võimalik vähendada.

Piirkonnapolitseinik

290

Kogukonnapolitseinike roll muutub seoses ennetustegevusega järjest olulisemaks. Nähakse vajadust kasvada ennetustegevuse võimekust, sh koostöös teiste ametkondadega. Praegu täidavad piirkonnapolitseinikud kohati ka patrullpolitseinike ülesandeid. Probleemid ja teemad, millega piirkonnapolitseinikud peavad tulevikus tegelema, muutuvad järjest komplekssemaks (nt peavad nad olema KOV-idele strateegilised partnerid elukeskkonna turvalisemaks muutmisel). Tulevikus võib piirkonnapolitseinike arv pigem kasvada.

* Allikad: Rahandusministeerium, töötamise register, asutused (PPA, Päästeamet, Häirekeskus, MTA, Justiitsministeerium), eksperdi hinnang

¹⁵ Ahven, A. et al. (2019). Kuritegevus Eestis 2018. Kriminaalpoliitika uuringud, 28. Justiitsministeerium; https://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevus_eestis_2018_viidetega_lisadele.pdf (14.10.2019); Interpol; <https://www.interpol.int/Crime-areas/Cybercrime/Cybercrime>.

¹⁶ Siseministeerium (2019). Vabariigi Valitsuse protokollil märgitava otsuse „Siseturvalisuse arengukava 2020–2030“ esitamise arutamiseks Riigikogule. Eelnõude infosüsteem; <http://eelnoou.valitsus.ee/main/mount/docList/184b2e57-2c40-4e41-b5c2-e2e24ab71c30#2q3MUWgx>.

¹⁷ Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet; <https://frontex.europa.eu/>.

Tabel 1. Hõivatute arvu muutuse prognoos valdkonna põhikutsealadel

Kutseala	Hõive 31.12.2019*	Prognoositud hõive muutuse suund
PÄÄSTEAMET		
Päästeteenistuse spetsialist	187	→
Eesmärk on praeguse koosseisu juures võimekust, sh kriisiennetuse ja hädaolukordadeks valmisoleku suutlikkust hoida ning võimaluse korral kasvatada. Päästeteenistuse spetsialistide roll ja töö sisu võivad tulevikus teiseneda nt seoses tuleohutusseaduse muudatusega ¹⁸ , mis loob senisest paindlikumad võimalused avaliku ja erasektori koostööks. Rõhk on pigem ootustest teavitamisel, ennetusel, et asjaosalised tunneksid paremini oma rolle ja vastutust. Eksperdid leidsid, et tuleohutusala teadlikkus on endiselt pigem vähene (sh ettevõtjatel). Eeldatakse, et tulevikus menetlustega sekkumine väheneb. Oodatakse senisest enam turundus- ja koolitusoskustega töötajaid.		
Päästetöö juht	438	→
Päästetööde võrgustik on praegu optimaalne, kuid päästesündmuste ja objektide keerukus on aja jooksul järjest kasvanud. Tõenäoliselt jätkub see suundumus ka tulevikus. Vajatavate töötajate arv jääb tõenäoliselt samaks.		
Päästja	1164	→
Võib toimuda väike kasv (kuni 5%), mis jääb prognoosiskaalal stabiilse tööjõuvajaduse määratluse piiresse. Päästetööde võrgustik on praegu optimaalne (sh kasvav ja tugev vabatahtlike võrgustik, mis vähendab kutseliste päästjate koormust). Samas tuleb hoida valmisolekut ka senisest erinevat tüüpi riskide haldamiseks, milleks vabatahtlike oskustest ei pruugi piisata. Uute tehnoloogiliste lahenduste mõju kujuneb ilmselt tagasihoidlikumaks kui teistel siseturvalisuse aladel – olulised on pigem käelised oskused, vahetu kohalolek jne.		
Demineerija	68	→
Varasemad hõivetrendid toetavad kasvuprognoosi. Järjest rohkem lisandub objekte, kuhu demineerijaid kaasatakse, sh keerukamate objektide arv kasvab ja turvanõuded karmistuvad. Töö tegemiseks kuluv aeg pikeneb. Seoses rahvusvaheliste suundumustega (nt terrorism) on vaja kasvatada võimekust tegeleda erisuguste ohtudega, sh edendades töötajate kvalifikatsiooni täienduskoolituste abil. Tulevikus on eelduseks kõrgharidustasemel omandatavad üldoskused ja spetsiifiline koolitus toimub asutuses kohapeal. Eesmärk kasvatada KBRT võimekust võib kaasa tuua vajaduse võtta tööle mitmekesisema haridusliku taustaga (nt keemiateadmistega) töötajaid ja pakkuda töötajatele täienduskoolitust.		
HÄIREKESKUS		
Päästekorraldaja ja logistik	145	→
Hädaabikõnede arv on viimastel aastatel stabiliseerunud ja jäänud umbes miljoni kõne juurde aastas. Ligi pooltel juhtudel saadetakse välja esmareageerijad: kiirabi, päästjad või politsei. Kõnede arvul ja iseloomul on seos teenuste kättesaadavusega laiemalt ning elanikkonna teadlikkusega. Tõusuteel on nende kõnede osakaal, mis on seotud nt sotsiaalsete ja vaimsete probleemide, terviseärevuse ja lähisuhtevägivallaga ning mis vajavad kompleksset lahendust eri ametkondade koostöös (KOV-i sotsiaaltöötajad, piirkonnapolitseinikud jt). Eksperdid on seisukohal, et päästekorraldajate töö läheb eelkirjeldatud muutuste mõjul senisest keerukamaks ja vastutusrikkamaks ning eeldab järjest enam tugevaid üldoskusi, sh tervikpildi nägemise oskust ja iseseisvate otsuste langetamise võimekust. Pöördumiste arvu ja sisu võivad mõjutada ka hooajalised tegurid, nt kuum suvi, külm talv või erakorralised olud. Automatiseeritud lahenduste mõju on keeruline prognoosida.		

↑ Kahekordne kasv

↗ Kasv 50%

→ Tagasihoidlik vajaduse kasv (6-10%)

→ Vajadus püsib stabiilne (+/-5%)

↘ Tagasihoidlik vajaduse kahanemine (6-10%)

↓ Kahanemine 30%

* Allikad: Rahandusministeerium, töötamise register, asutused (PPA, Päästeamet, Häirekeskus, MTA, Justiitsministeerium), ekspertiinang

¹⁸ Riigikogu õiguskomisjonile esitatud tuleohutuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu; <https://www.riigikogu.ee/tegevus/elnoud/elnou/d8e53227-177f-4b39-a486-38c1c67f5069/Tuleohutuse%20seaduse%20ja%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus>.

MAKSU- JA TOLLIAMET

Tolliametnik

328

Piiril tõenäoliselt tulevikus töömaht kasvab (piiriületuste arvu kasvule on tõuke andnud viisavabadus ja e-viisid). Tehnoloogia arengust tulenevad võimalused (röntgen jms tehnilised seadmed kombineerituna tehisintellekti ja masinõppega, nt automaatne läbivalgustus ja piltide „lugemine“) võivad aidata kasvava töömahuga toime tulla olukorras, kus töötajate arv ei suurene. Selleks võib eeldusi luua ka tõhusam riskide hindamine massandmetöötluse ja modelleerimise abil. Töötajad peavad oskama neid uusi seadmeid ja võimalusi kasutada (see eeldab IKT-oskuste kasvu) ning tööprotsessi loimida. Lähiaastatel ei ole siiski ette näha sellist tehnoloogilise võimekuse (uued kontrolltehnilised lahendused, taustakontrolli kiirus ja automatiseeritus) kasvu, mis võiks tööjõuvajadust piiril otseselt vähendada. Kui palgasurve püsib, aga rahastamine jääb praegusele tasemele (st palgakonkurentsis püsimine eeldab palga tõstmist sisemiste ressursside arvelt), võib töötajate arv koosseisus kahaneda kuni 5%, mis jääb prognoosiskaalal stabiilse tööjõuvajaduse määratluse piiresse. Kümne aasta perspektiivis on tõenäoline, et kaasatakse senisest enam tollitöö kogemusega inimesi Frontexi raames või moodustatakse EL-i tasemel tolliagentuur. Juhul kui rahvusvahelised organisatsioonid hakkavad Eestist värbama, on mõistlik prognoosi täpsustada.

Tollispetsialist

71

Suund on teenuste ja järelevalve tõhusamale korraldamisele nutikamate lahenduste abil, milles on põhiroll teenuste arendamisel. Järjest olulisemaks muutuvad andmekaeve ja digitaalne infotöötlus. Teenusearendusspetsialiste, kes suudavad andmete põhjal luua eeldusi otsustamiseks, milliseid autosid kontrollida ja milliseid mitte, on tulevikus vaja rohkem. Spetsialistide töömaht võib edaspidi väheneda selle arvelt, et töö muutub nutikamaks. Võimalik on ka automatiseerida teatud ülesandeid, mida praegu tehakse veel käsitsi. Maatriksjuhtimine võib tulevikus vähendada juhtide tööjõuvajadust. Kokkuvõttes võib töökohtade arv koosseisus kahaneda kuni 5%, mis jääb prognoosiskaalal stabiilse tööjõuvajaduse määratluse piiresse.

MTA uurija

97

Ekspertid näevad võimalikku funktsioonide konsolideerimist riigi tasandil. Kui selle käigus ilmneb dubleerivaid funktsioone, võib kahanemine olla veelgi suurem.

TURVATEHNIKUD JA TULEOHUTUSSPETSIALISTID

Turvatehnik

600-800

Tehnoloogia osakaal teenuse osutamisel kasvab ning seega suureneb ka hooldus- ja remondivajadus. Valitseb tugev seos ehitusturu arenguga (turvasüsteemide ja -seadmete paigaldamine uusehitistesse), kuid tehnoloogia uuenedes on vaja seadmeid ja süsteeme vahetada ka vanades majades. Tööandjad tunnevad turvatehnikutest väga suurt puudust – kui tööjõunappus ei piiraks, võiks kasv olla märksa kiirem. Turvatöötajaid õpetatakse ümber turvatehnikuteks.

Tuleohutusspetsialist

41

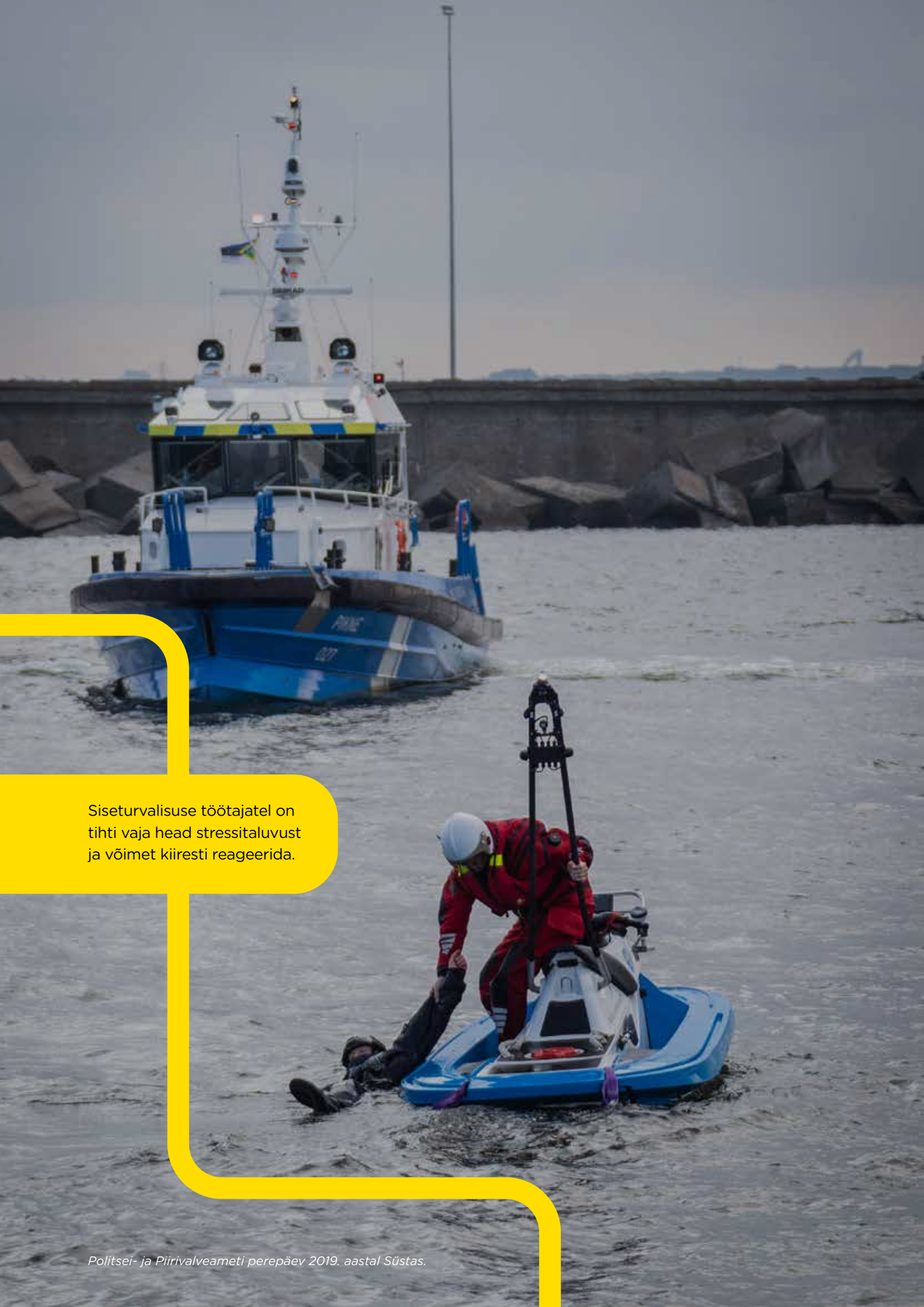

Ühiskonna üldine teadlikkus ja valmisolek tuleohutusse panustada kasvab, mis võib tekitada suureneva vajaduse nõustamisteenuste järele. Tuleohutusseaduse muudatused¹⁸ võivad kaasa tuua tööjõuvajaduse kasvu seoses uute teenuste pakkumisega (nt tööstus-, lao- ja büroohoonete ning garaažide omanikel tekib kohustus esitada Päästeametile tuleohutusspetsialisti koostatud tuleohutusülevaatus aruanne). Tööandjad tunnevad tuleohutuse asjatundjatest väga suurt puudust.

Siseturvalisuse valdkond kokku

12 550-12 780

Siseturvalisuse töötajatel on tihti vaja head stressitaluvust ja võimet kiiresti reageerida.

Trendid ja oskused

Üleilmsete trendide ja valdkonna arengu mõjul muutuvad järjest tähtsamaks järgmised valdkonnaspetsiifilised ja üldised oskused, isikuomadused ja hoiakud.

TRENDID

Tehnoloogilised muutused

Paberivaba töö, uued elektroonilised teenused, rakendused ja infosüsteemid, tehnilise valve lahendused, küberkuritegevus ja -turvalisus, suurandmed.

Töövormide, väärtuste ja töökultuuri teisenemine

Ennetus- ja teenusekeskne lähene-mine, vabatahtlikud, valdkonna populaarsus, mitmekesised töövormid ja töökorralduse paindlikkus, uued värbamis- ja koolitusstrateegiad, paindlikud karjääri- ja õpiteed, osajaga töö.

Demograafilised muutused

Eakate osakaal ühiskonnas, vanemate töötajate osakaalu kasv, pensionile minek, elukestev õpe; töötajate konkurentsivõime säilitamine; ränne, linnastumine ja regionaalne tööjõupuudus.

Majanduskeskkonna ja rahvusvahelistumise mõju

Kuritegevuse rahvusvahelistumine, majanduskuritegude arvu kasv, rahvusvaheline karjäär, tööjõukulude kasv.

Poliitilised otsused ja õigusloome

Ülesannete lisandumine või vähenemine, eripensionite kaotamine, füüsilist ja psühholoogilist läbi-põlemist ennetavad meetmed, valdkonna populariseerimine, piiratud ressursid.

OSKUSTE VAJADUS

Valdkonnaspetsiifilised oskused

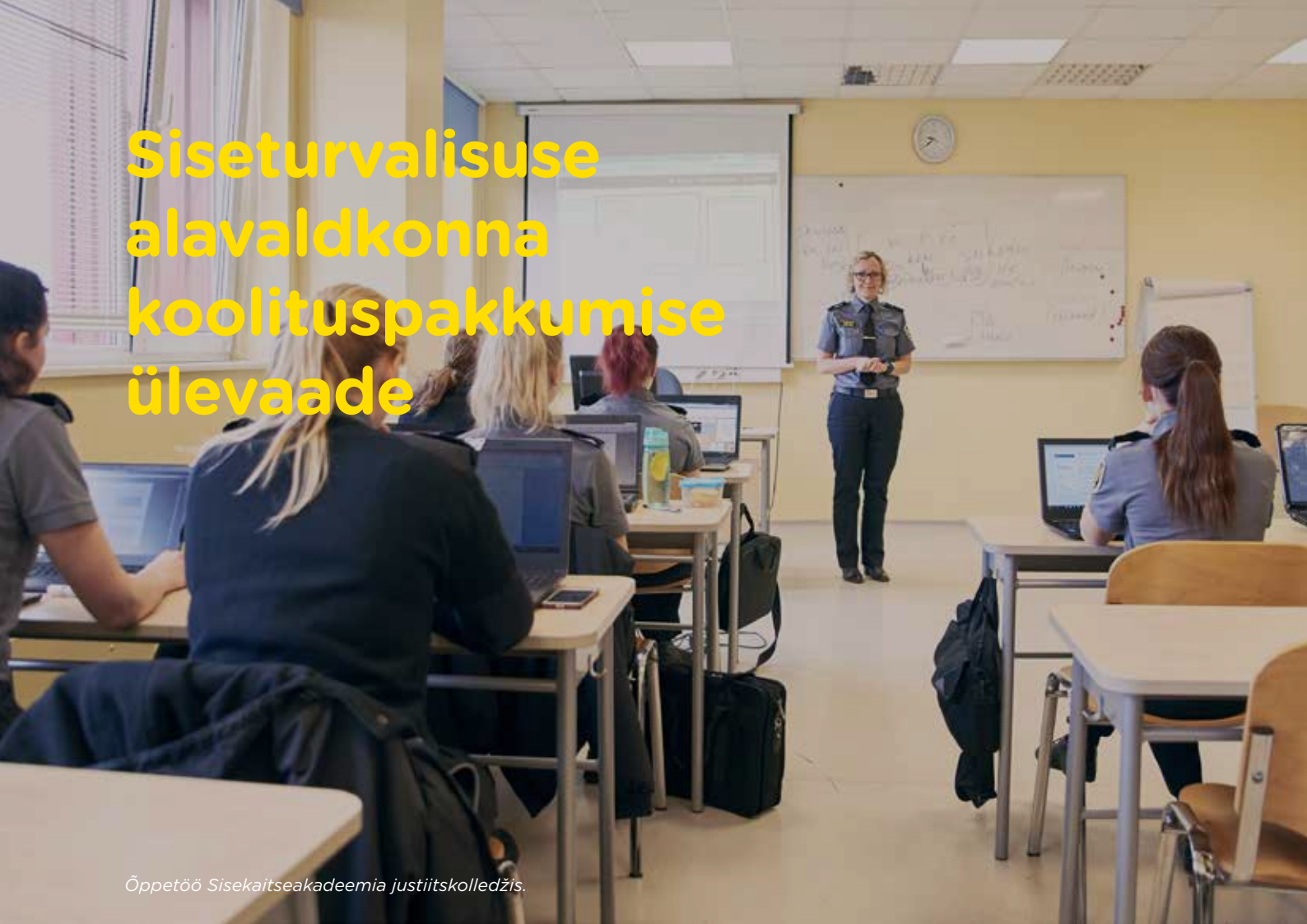
- Universaalsed erialased oskused, mida on võimalik rakendada mitmel ametialal.
- Oskus seostada valdkonda mõjutavaid trende valdkonna töö- protsesside ja arendusvajadustega.
- Ennetuskeskne töösse suhtumine ja selleks vajalikud isikuomadused (nt empaatilisus, kuulamis- ja veenmisoskus).
- Valdkondlikud IKT-oskused, nt digikriminalistika, valdkonna suurandmete kogumine ja analüüs ning analüüsi tulemuste baasil otsuste tegemine; küberturvalisus; sotsiaalmeedia kasutamine ja järelevalve; töövahendite ja -keskkondade kasutamine.
- Valmisolek kasutada tehnilisi töövahendeid (arvutid, video- ja turvaseadmed, droonid jm).
- Jälitustegevuse kompetents.
- Rahvusvahelised koostööraamistikud ja toimingud.
- Oskused muudelt kui siseturvalisuse erialadelt (IKT, majandus, psühholoogia, õigus, sotsiaaltöö, turundus, teenusedisain jm).

Üldised oskused, isikuomadused ja hoiakud

- Oskus ja tahe inimestega tööd teha, sh kliendikeskus.
- Koostöö- ja suhtlemisoskus, sh suhtlemispsühholoogia ja sotsiaal- valdkonna tundmine; kaasamis- ja mõjutamisoskus; inimeste juhtimise oskus.
- Analüüsi-, sünteesi- ja seostamisoskus.
- Kontseptuaalne ja strateegiline mõtlemine.
- Võõrkeelte (eriti inglise ja vene keele) oskus, eesti keele oskus ja mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskus.
- Käelised oskused, oskus kasutada tööriistu.
- Ausus, kõlbelisus, soov teha vastutusrikast tööd ja olla tööalaste otsuste langetamisel iseseisev, otsustus- ja vastutusvõime.
- Stressitaluvus, võime kiiresti mõelda, õppimistahe ja -võime, kohanemisvõime.
- Hea füüsiline vorm, motivatsioon seda hoida.

Siseturvalisuse alavaldkonna koolituspakkumise ülevaade

Õppetöö Sisekaitseakadeemia justiitskolledžis.

Tasemeõpe

Siseturvalisuse valdkonna õpe on valdavalt koondunud Sisekaitseakadeemiasse (SKA), turvatehnikuks on võimalik õppida Tartu Kutsehariduskeskuses. 2017/2018.–2019/2020. õppeaastal võeti SKA-s kutsehariduse tasemel õppijaid vastu üheteistkümne ja Tartu Kutsehariduskeskuses ühe õppekava alusel. Kutsehariduse õppekavadest seitsmel oli tegemist esmaõppega (4. tasemel) ja viiel jätkuõppega (5. tasemel). Kutsehariduse jätkuõppekavad täidavad sisuliselt siseturvalisuse valdkonna asutuste töötajate täienduskoolituse ülesannet: nende läbimisel spetsialiseerutakse uuele alale või omandatakse uuel tasemel oskused.

Kõrghariduse tasemel võeti õppijaid vastu viie rakenduskõrghariduse õppekava (RAK) ja ühe magistriõppekava (MA) alusel. Päästeteenistuse ja politseiteenistuse rakenduskõrghariduse õppekava järgi on võimalik õppida nii päeva- kui ka kaugõppes. Päästeteenistuse erialal võeti vaatlusalusel perioodil keskmiselt ligi kolmveerand (73%) üliõpilastest vastu kaugõppesse, politseiteenistuse erialal moodustas kaugõpe veidi üle veerandi (27%).

Ka maksunduse ja tolli õppekava ning sisejulgeoleku magistriõppekava alusel toimub kaugõpe. Ekspertide hinnangul õpivad kõrghariduse tasemel kaugõppes enamasti juba valdkonnas töötavad inimesed, mistõttu uut tööjõudu lõpetajate seast ei lisandu.

Tabel 2. Siseturvalisuse õppekavad 2018/2019. õppeaastal õppeasutuse, õppeastme ja vastuvõetute arvu järgi

Haridus- tase	Väljund tööturule	Õppekava nimetus	Õppekava tase	Vastuvõetute arv		
				2017/ 2018	2018/ 2019	2019/ 2020
KUTSEHARIDUS	Häirekeskus	Päästekorraldaja	4. tase, esmaõpe	13	14	15
		Päästekorraldaja-logistik	5. tase, jätkuõpe	13		
	PPA	Politseiametnik	4. tase, esmaõpe	51	73	82
		Süüteo menetleja	5. tase, jätkuõpe	14	9	14
	Päästeamet	Päästja	4. tase, esmaõpe	62	59	81
		Päästemeeskonna juht	5. tase, jätkuõpe	15	15	20
		Demineerija EOD1	4. tase, esmaõpe		10	
	Vanglad	Vanglaametnik	4. tase, esmaõpe	35	55	63
		Teabe- ja uurimisametnik	5. tase, jätkuõpe	12	12	10
		Juhtumikorraldaja	5. tase, jätkuõpe		22	11
	Ettevõtted	Turvasüsteemide tehnik	4. tase, esmaõpe	23	37	31
KÕRGHARIDUS	MTA	Maksundus ja toll	RAK		22	29
		Toll ja maksundus	RAK	30	25	30
	PPA	Politseiteenistus	RAK	111	76	74
	Päästeamet	Päästeteenistus	RAK	19	29	16
	Vanglad	Korreksioon	RAK	19		16
	Kogu siseturvalisuse valdkond	Sisejulgeolek	MA	33	30	29

Allikas: EHIS

Viimasel kuuel aastal on siseturvalisuse valdkonna kutsehariduse õppekavade puhul vastuvõtt kasvanud, kõrghariduses aga kahanenud. Kutseõppes on märkimisväärselt suurenenud täiskasvanud õppijate (25-aastased ja vanemad) osatähtsus. Tänu kutseõppe vastuvõtu kasvule on vastuvõetute koguarv vaatlusperioodi jooksul kolmandiku võrra suurenenud ja 2019/2020. õppeaastal ületas see 500 piiri.

Viimasel kuuel aastal on kutseõppes siseturvalisuse erialadel vastuvõtt kasvanud 15% võrra, kuid kõrghariduses kahanenud 7% võrra.

2018/2019. õppeaastal lõpetas kõikidel õppetasetel kokku ligi 400 inimest, lõpetajate arv on viie aasta jooksul kahanenud ligikaudu veerandi (ehk saja inimese) võrra. Lõpetajate üldarvu on mõjutanud ligi 40% vähenemine kõrgharidustasemel. Kutsehariduse omandajate arv pigem kasvab.

Täienduskoolitus

Täiendusõppel on tähtis roll valdkonna töötajate (nt turvatöötajate, turvasüsteemide tehnikute, demineerijate) karjääriteede kujunemisel ja kvalifikatsiooni säilitamisel või parandamisel. Valdkonnas on põhikutsealasid, kuhu on võimalik kandideerida keskariduse, muu kutse- või kõrghariduse ja varasema töökogemusega ning ümber õppida. Mitmekesine hariduslik taust on nt tolliametnikel, päästekorraldajatel ja logistikutel, päästeteenistuse spetsialistidel, turvatöötajatel ja turvajuhtidel.

Analüüsi käigus selgus, et peamised valdkonna **täienduskoolituse arendusvajadused** on järgmised:

- Tööandjad soovivad lühendada töötajate väljaõppele kuluvat aega ning rakendada rohkem töökohapõhist väljaõpet (nt tolliametnike ja päästekorraldajate koolitamisel).
- Seoses üleminekuga ennetuskesksele töömudelile kasvab psühholoogia-teadmiste (sh suhtlemisoskus, inimeste tundmine, enesekehtestamise ja -juhtimise jm oskused) vajadus.
- Turvatöö alal suureneb turvatehnikute täienduskoolituse vajadus ja väheneb turvatöötajate koolitusvajadus.
- Turvatöö alal on puudu uute teenuste disaineritest, kes oskaksid uusi tehnoloogilisi võimalusi ja muutuvat turvaseadust arvestades pakkuda klientidele uusi turvateenuse lahendusi.
- Kasvab vajadus valdkondlike IKT-d (nt digitööendid, küberturvalisus) ja infosüsteeme käsitlevate täienduskoolituste järele.
- Droonilennutajate lihtsamate oskuste vajadus on koolitustega kaetud, kuid tehnoloogia arenedes suureneb valdkonna-spetsiifiliste oskuste (sh teiste mehitamata sõidukite juhtimine, taktikaliste andmete kogumine) ja kogutud andmete kasutamise koolituste vajadus.
- Kasvab analüüsioskusi pakkuva täienduskoolituse vajadus. Sobivate koolitajatena nähti kõrgkoole – lisaks SKA-le nt Tallinna Ülikooli, Tallinna Tehnikaülikooli ja Tartu Ülikooli peamiselt IKT, psühholoogia, majanduse jt teemadel.
- Valdkonnas tervikuna suureneb vajadus muu haridusega (majandus, IT, sotsiaaltöö jm) spetsialistide järele, kes läbivad teatud juhtudel (PPA ametnikud) ka politseiliste oskuste täienduskoolituse Sisekaitseakadeemias.

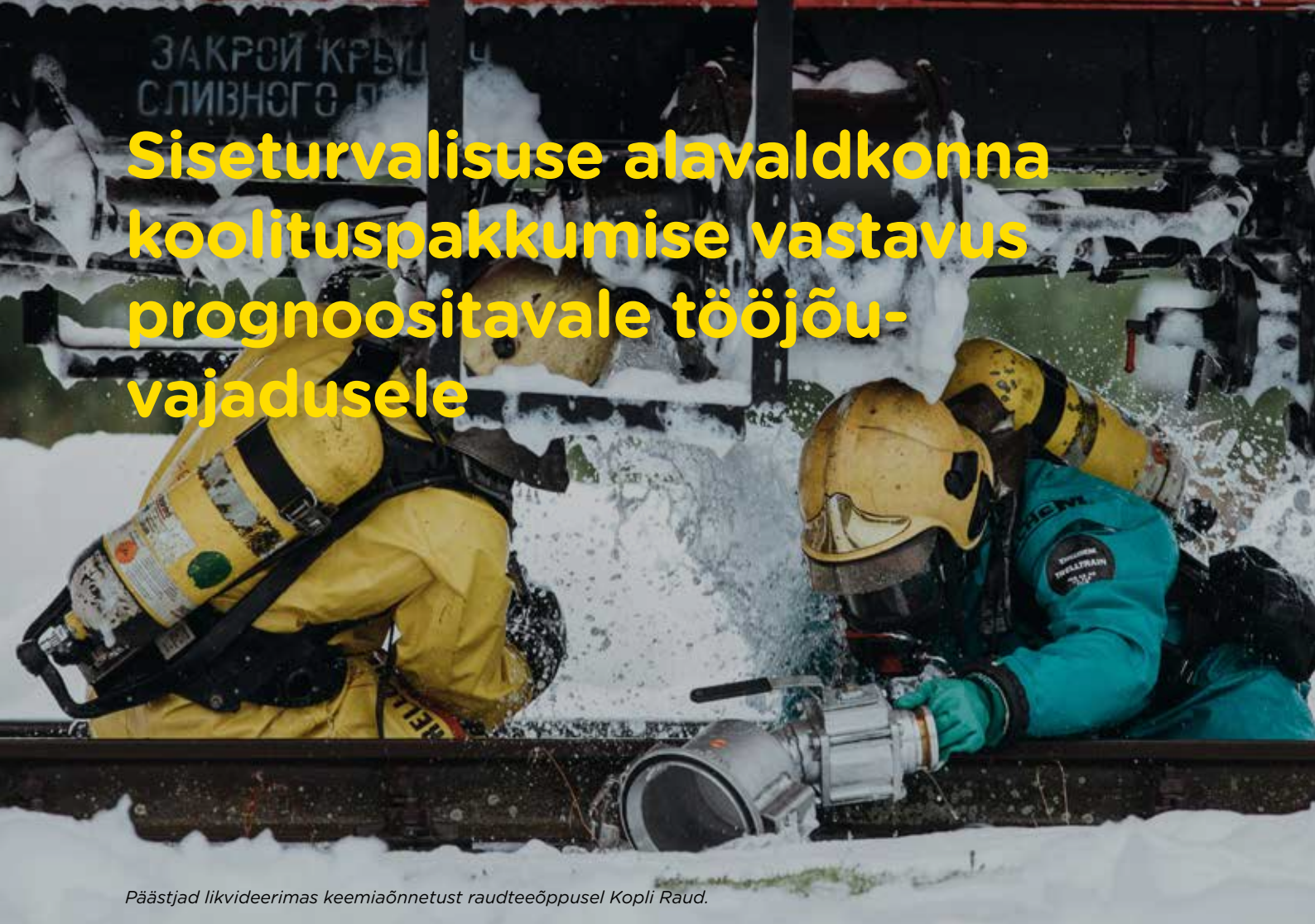
Siseturvalisuse valdkonnas suureneb vajadus nt majanduse, IT, sotsiaaltöö ja õiguse erialade lõpetajate järele, kes omandavad sisekaitsealised oskused täiendusõppes.

Valdkonna uue tööjõu vajadus hõlmab käesolevas uuringus kahte komponenti: vanuse tõttu tööturult lahkuvate ja töökohta vahetavate töötajate **asendamise vajadust** ning valdkonna põhikutsealadel hõivatute arvu kasvust või kahane misest tingitud **kasvu- või kahanemisvajadust**. Asendusvajaduse hindamisel on kasutatud hõivatute vanusstruktuuril (ja teatud juhtudel ka tööstaažil) ning tööjõu voolavuse näitajatel²⁰ põhinevat statistilist mudelit, kasvu- või kahanemisvajadust on prognoositud **töökohtade arvu muutuse** põhjal. Tulemuste tõlgendamisel tuleb silmas pidada, et uuringus kasutatav nõudluse ja pakkumise arvuline võrdlusmudel ei hõlma asutusesiseseid liikumisi. Organisationsioonisisese rotatsiooni kohta on võimaluse korral lisatud tekstilisi selgitusi ja kommentaare.

²⁰ Selle uuringu kontekstis käsitatakse tööjõu voolavusena kõiki lahkumisi, v.a vanuse tõttu pensionile minek.

Siseturvalisuse alavaldkonna koolituspakkumise vastavus prognoositavale tööjõu- vajadusele

Päästjad likvideerimas keemiaõnnetust raudteeõppusel Kopli Raud.

Ainult lõpetajate arvu silmas pidades ei ole võimalik hinnata, kas siseturvalisuse valdkonna tulevase tööjõuvajaduse katmiseks koolitatakse piisavalt inimesi. Et saada tõepärasem hinnang tasemeõppest tööturule suunduvate uute inimeste arvu (ehk käesoleva uuringu kontekstis **koolituspakkumise**) kohta, on lõpetajate arvu korrigeeritud tööjõus osalemise määraga ning välistatud need õppekavad ja -vormid, kus suure tõenäosusega õpivad juba valdkonnas töötavad inimesed (st kutseõppe 5. taseme jätkuõpe ja kõrgharidustaseme kaugõpe)²¹.

Tingituna pensionile jäämise ja tööjõu volavusega seotud **asendusvajadusest ja töökohtade arvu muutusest vajab valdkond igal aastal kokku ligi 775 uut töötajat**. Uue tööjõu pakkumine valdkonna õppekavade alusel on umbes 240, sellest umbes kaks kolmandikku (68%) moodustavad kutsehariduse ja kolmandik (32%) kõrghariduse omandajad. Tööjõuvajadus nendel põhikutsealadel, millele valmistatakse ette uut tööjõudu tasemeõppes, on üle 550 inimese aastas. Seega jääb tulevikus aastas puudu üle 300 lõpetaja (seoses asutuse-sisese roteerumisega võib see olla hinnanguliselt 70 võrra suurem).

*Siseturvalisuse
põhikutsealadel jääb
tulevikus puudu üle
300 lõpetaja aastas.*

Proportsionaalselt suurim tööjõu puudujääk on kiiresti kasvaval **turvatehnikute** põhikutsealal, kus lõpetajate arv aastas on umbes kümme, aga vaja oleks ligi

²¹ Kooli võimekus pakkuda mingi kutseala õpet soovitud mahus võib kohati märkimisväärselt erineda tegelike lõpetajate arvu alusel arvestatud koolituspakkumisest. Eksperdi hinnangu kohaselt pole osa kutsealade jaoks koolil väljaõppeks piisavalt vahendeid; osa kutsealade jaoks on vahendid olemas, kuid puudub huvi selle eriala õppe (eelkõige kutseõppe) vastu; ning leidub ka neid, kus probleem on mõlemas. Siseministeeriumi andmetel on riigi eelarvestrateegia koostamise käigus esitatud lisavahendite taotlus, et luua PPA ja Päästeameti tööjõuvajaduse rahuldamiseks uusi õppekohti.

neli korda rohkem. Asutuste arvestuses on lõpetajate puudujääk suurim **vanglates**, kus tööjõu volavus on keskmisest suurem ja uue tööjõu vajadus (praeguse koolituspakkumise²² taseme juures) jääb katmata umbes 62% ulatuses ehk ligi 90 inimese võrra aastas. Tulevikus oleks vaja ligikaudu 140 uut töötajat aastas (kui arvestada volavust), senine koolituspakkumine on aga vaid umbes 55.

Turvasüsteemide tehniku eriala lõpetab neli korda vähem inimesi, kui neile töökohti pakkuda on.

Häirekeskuse uue tööjõu vajadusest jääb praeguse koolitusmahu juures tulevikus tõenäoliselt katmata veidi üle poole (53%), põhjused on samuti seotud peamiselt tööjõu volavusega. Nii **Häirekeskuse** kui ka **vangla-teenistuse** põhikutsealadelt vanuse tõttu lahkujate asendamiseks peaks lõpetajate hulk olema piisav, aga ilmselt stressirohke töö tõttu ei jää töötajad püsima (OSKA uuringutes käsitatakse sellist olukorda tavaliselt turutõrkena). Mõlemal juhul peaks kaaluma, kas tulevikus on otstarbekam suunata ressursse koolitavate arvu suurendamiseks või olemasolevate töötajate hoidmiseks valdkonnas. Küsimus on seda teravam, et nii päästekorraldajate kui ka vanglaametnike koolitamise võimekus SKA-s on eksperdihinnangute kohaselt suurem kui õppida soovijate arv (õppekohti pole suudetud täita).

PPA-s on valdkondlikust tasemeõppest lähtuv pakkumise puudujääk vangla-teenistusega proportsionaalselt umbes samal tasemel (59%). Kutse- ja kõrgharidustaseme politseiõppekavadega seotud uue tööjõu pakkumine jääb kokku 80 inimese juurde, vaja oleks aga üle kahe korra rohkem (piirivalvurite, patrull- ja piirkonnapolitseinike uue tööjõu vajaduse katmiseks). Vanuse tõttu lahkujate asendamiseks oleks aastas vaja ligi 90 ja tööjõu volavuse korvamiseks üle 100 uue töötaja. Lisaks on asutusesiseste liikumiste tõttu (mida käesolev nõudluse ja pakkumise võrdluse arvuline mudel ei hõlma) vaja igal aastal keskmiselt täita umbes 30 esmatasandi politseiametniku ametikohta, mis suurendab puudujääki veelgi. Seega on tõenäoline, et koolituspakkumine ei vasta tulevikus isegi ka ainult vanuse tõttu lahkujate arvule. Eksperdihinnangu kohaselt oleks SKA-l võimekus avada uusi kutseõppekohti, kuid noorte vähese huvi tõttu jääb suur osa politseiametniku kutseõppe avaliku konkursiga õppekohtadest täitmata.

Piirkonnapolitseinikeks sobivad ka teiste kõrgharidustaseme erialade, nt noorsoo- ja sotsiaaltöö, pedagoogika, psühholoogia, organisatsioonikäitumise jms erialade lõpetajad (läbida tuleb lisaks politseimoodul SKA-s). Uurijad kasvavad välja organisatsioonist (narkokuritegude või isikuvastaste kuritegude uurijaks on ekspertide hinnangul väljastpoolt keeruline tulla) või värvatakse õigusteaduse, finants- ja majanduserialade vilistlaste hulgast (eeldab politseilise täienduskoolituse läbimist SKA-s). Teravat puudust tuntakse IKT-kompetentsiga töötajatest. Tulevikus kasvab tõenäoliselt nii PPA töötajate hariduslik mitmekesisus erialase baasettevalmistuse mõttes kui ka siseturvalisuse haridusega töötajate vajadus omandada eelmainitud aladel lisakompetentse.

MTA põhikutsealade tööjõunõudluse ja tasemeõppe pakkumise võrdlemisel ilmsid olulised erinevused. Tasemehariduse omandanud tolliametnike

²² Arvestatuna õppeaastate 2016/2017–2018/2019 keskmise lõpetajate arvu põhjal.

pakkumine ei ole vanuse tõttu lahkujate asendamiseks piisav. Väljatöötamisel on õpipoisiõppe vormis kutsehariduse õppekava, et leevendada tolliametnike puudust. Vaja oleks umbes 20 lõpetajat aastas.

Tollispetsialistid on keskmisest eakamad – järgmise kümne aasta jooksul jõuab pensioniikka ligi 40% teenistujatest –, mis suurendab lähikümnendil nende asendusvajadust. Prognoosi kohaselt peaks siiski lõpetajaid olema piisavalt ning nõudlus ja pakkumine on tasakaalus. MTA uurijate puhul on tasemeõppe lõpetajate pakkumine tasakaalu lähedal.

Päästeametis ilmnesid uue tööjõu nõudluse ja pakkumise vahel asutuste võrdluses proportsionaalselt kõige väiksemad käärid. Puudujääk (kokku u 40%) lähtub eelkõige suurimast, päästjate kutsealast, kus tulevikus jääb tõenäoliselt puudu ligikaudu 30 inimest aastas. Asutusesiseste liikumiste tõttu võib tegelik asendusvajadus olla siiski suurem. Eksperdi hinnangu kohaselt oleks SKA-I võimekus avada päästjate koolitamiseks uusi kutseõppekohti, kuid kitsaskohaks on nende täitmine.

Demineerijate ja päästeteenistuse spetsialistide nõudlus ja pakkumine on tasakaalu lähedal. Päästeteenistuse eriala lõpetajad võivad tööle asuda ka tuleohutusspetsialistidena või hädaolukorraks valmisoleku planeerijatena omavalitsustes. Eksperdi hinnangu kohaselt kasvab Päästeametis tulevikus vajadus mitmekesisema haridusliku ettevalmistusega spetsialistide järele (oodatud on nt ehitus-, keemia-, õigus-, turundus-, sotsiaaltöö-, sotsioloogia- või pedagoogikaalase kõrghariduse omandanud).

Rahandusministeeriumi hinnangul²³ paistavad siseturvalisuse asutused (PPA, Päästeamet, vanglateenistus) koos Kaitsevägega juba praegu silma avaliku teenistuse kontekstis suurima vabade ametikohtade osakaaluga. Selle põhjus on eelkõige värbamiseks sobiva sihtrühma piiratus tööturul. Töötajate sihtrühm, keda peamiselt vajatakse, on sarnane ja asutused konkureerivad lisaks erasektorile ka omavahel. Tööjõuvajaduse ja koolituspakkumise võrdleva analüüsi põhjal on alust eeldada, et tööjõupuudus ja täitmata ametikohad võivad tulevikus olla veelgi süvenev nähtus.

Peamine töötajate ettevalmistust puudutav dilemma on seotud valikutega väljaõppe pikkuse ning töötajate oskuste ja teadmiste taseme vahel. Kuna töö valdkonnas muutub keerulisemaks ja ootused töötajate oskustele kasvavad, peaks tulevikus suurenema ka kõrgharidusega töötajate osatähtsus. Süvenev tööjõupuudus soodustab aga pigem kutsehariduse tasemel ettevalmistust, kus väljaõppele kuluv aeg on lühem ja töötajad jõuavad tööturule kiiremini.

Uuringu käigus sõnastati alavaldkondlikud kitsaskohad, mis on seni olnud takistuseks vajalike oskustega töötajate leidmisel. Nimetati siseturvalisuse valdkonna tööhõivet ja oskusi puudutavad **kitsaskohad** ning esitati neist tulevavad **ettepanekud** edasise tegevuse kohta. Lisaks toodi esile soovituslikku laadi tähelepanekud, mille elluviimist Kutsekoda ei seira.

²³ Rahandusministeerium (2019). Avaliku teenistuse 2018. aasta aruanne.

Tabel 3. Hinnang siseturvalisuse valdkonna uue tööjõu nõudluse ja pakkumise tasakaalule²⁴

Institutsioon/ tegevusala	Põhikutseala	Eeldatav EKR-i ²⁵ tase	Hõiva- tute arv*	Hõive muutuse suund	Uue tööjõu vajadus aastas	Taseme- õppe koolitus- pakku- mine aastas	Koolitus- pakku- mise ja tööjõu- vajaduse vahe	Kommentaar koolituspakkumise ja nõudluse võrdluse kohta	
Vanglateenistus									
	Vanglainspektor	EKR 6 RAK ²⁶	172	➔ (-5%)	31	19	-19	Suure voolavuse tõttu ületab nõudlus pakkumist umbes 70 kutseharidusega lõpetaja (valvurid) ja 20 kõrgharidusega lõpetaja (inspektorid) võrra. Vanglateenistusse sobivad lisaks korrektsiooni ja vangla- ametniku õppekava lõpetajatele ka politseierialade vilistlased.	
	Teabe-, uurimis- ja sisekontrolliametnik	EKR 6 RAK	40		7				
	Valvur	EKR 4 KUT ²⁷	529		105				36
Politsei- ja Piirivalveamet**									
	Uurija ja politseianalüütik	EKR 6-7 RAK, BA ²⁸ , MA ²⁹	844	➡	96	80	-115	Uurijad kasvavad välja organisatsioonist või värvatakse õigusteaduse, finants- ja majanduserialade vilistlaste hulgast (eeldab politseilise täienduskoolituse läbimist SKA-s). Teravat puudust tuntakse IKT-kompetentsiga töötajatest. Tulevikus kasvab tõenäoliselt nii PPA töötajate hariduslik mitmekesisus erialase baasettevalmistuse mõttes kui ka siseturvalisuse haridusega töötajate vajadus omandada lisaoskusi eelmainitud erialadelt.	
	Piirivalvur	EKR 4-6 KUT, RAK, BA	847	➔	92				
	Patrullpolitseinik		925	➔	73				
	Piirkonnapolitseinik	EKR 6-7 RAK, BA	290	➡	29				
Päästeamet									
	Päästeteenistuse spetsialist	EKR 6-7 RAK, BA, MA	187	➔	12	6	-6	Nõudluse ja pakkumise suhe on tasakaalu lähedal. Umbes 75%-l hõivatutest on vajalik päästealane väljaõpe rakenduskõrghariduse tasemel. Ohutusjärelvalves sobib lisaks nt ehitus-, keemia- või õigusalane kõrgharidus. Ennetustööle on oodatud sobivate isikuomadustega turunduse, sotsiaaltöö, sotsioloogia, pedagoogika vms eriala lõpetajad. Päästeteenistuse eriala lõpetajad võivad tööle asuda ka tuleohutus-spetsialistidena või hädaolukorrraks valmisoleku planeerijatena omavalitsustes.	
	Päästetöö juht	EKR 5, 6 KUT, RAK	438	➔	27	51	-31		Päästetöö juhid kasvavad välja organisatsioonist. Eeldus on päästjatöö kogemus, kuid tuleb läbida lisa- väljaõpe (meeskonnavanematel 5. taseme kutse jätkuõppes, operatiivkorrapidajatel tulevikus rakendus- kõrghariduse tasemel).
	Päästja	EKR 4 KUT	1164	➔ (-5%)	82				
	Demineerija	EKR 4-6 KUT, RAK, BA	68	➡	5				3

²⁴ Kuna eesmärk on hinnata uue tööjõu nõudlust ja pakkumist, ei sisaldu tabelis need õppekavad ja õppevormid, mille alusel suure tõenäosusega õpivad juba valdkonnas töötavad inimesed (st kutseõppe 5. taseme jätkuõpe ning kõrghariduse kaugõpe). Täpsemalt vt tööjõupakkumise arvestamise kohta siseturvalisuse valdkonna uuringuaruande tervikteksti lisa 9 tabelit L9.1.

²⁵ EKR – Eesti kvalifikatsiooniraamistik.

²⁶ RAK – rakenduskõrgharidus.

²⁷ KUT – kutseharidus.

²⁸ BA – bakalaureuseõpe.

²⁹ MA – magistriõpe.

↑ Kahekordne kasv
↗ Kasv 50%
→ Tagasihoidlik vajaduse kasv (6-10%)
→ Vajadus püsib stabiilne (+/-5%)
↘ Tagasihoidlik vajaduse kahanemine (6-10%)
↓ Kahanemine 30%

● Lõpetajaid on puudu.
● Tööjõuvajadus ja koolituspakkumine on tasakaalus.

* Allikad: Rahandusministeeriumi SAP BO aruandluskeskkonna andmed seisuga 31.12.2019, töötamise register seisuga 31.12.2019, asutused (PPA, Päästeamet, Häirekeskus, MTA, Justiitsministeerium) seisuga 31.12.2019, OSKA alusandmestik, eksperdi hinnang. Täpsema ülevaate hõivatute arvu allikatest leiab siseturvalisuse valdkonna uuringuaruande tervikteksti peatüki 1 tabelist ja lisa 4 tabelist L4.1.

** PPA hõivatute arv, mis on nõudluse arvestamise aluseks, ei kajasta töötavaid kadette.

Summade ja liidetavate väikesed erinevused tulenevad ümardamisest.

Tabel 3. Hinnang siseturvalisuse valdkonna uue tööjõu nõudluse ja pakkumise tasakaalule

↑ Kahekordne kasv

↗ Kasv 50%

➡ Tagasihoidlik vajaduse kasv (6-10%)

→ Vajadus püsib stabiilne (+/-5%)

↘ Tagasihoidlik vajaduse kahanemine (6-10%)

↓ Kahanemine 30%

● Lõpetajaid on puudu.

● Tööjõuvajadus ja koolituspakkumine on tasakaalus.

Institutsioon/ tegevusala	Põhikutseala	Eeldatav EKR-i tase	Hõivatute arv*	Hõive muutuse suund	Uue tööjõu vajadus aastas	Taseme- õppe koolitus- pakku- mine aastas	Koolitus- pakku- mise ja tööjõu- vajaduse vahe	Kommentaar koolituspakkumise ja nõudluse võrdluse kohta
Häirekeskus								
	Päästekorraldaja ja logistik	EKR 4, 5 KUT	145	→	21	10	-11	Vanuse tõttu lahkujate asendamiseks peaks lõpetajate hulk olema piisav, aga tööjõu volavuse korvamiseks siiski mitte. Päästekorraldajate koolitamise võimekus SKA-s on eksperdi hinnangute kohaselt märkimisväärselt suurem kui õppida soovijate arv (õppekohti pole suudetud täita).
Maksu- ja Tolliamet								
	Tolliametnik	EKR 4-6 KUT, RAK, BA	328	→ (-5%)	30	8	-22	Pakkumisse on proportsionaalselt hõivega arvestatud tolli ja maksunduse eriala lõpetajad, kes on spetsialiseerunud tollile, ning oskuste ülekantavust eeldades on arvestatud ka politsei kutseõppe lõpetajaid. Tasemeõppe lõpetajate pakkumine ei ole asendusvajaduse katmiseks piisav. Puudujääk ilmneb ka siis, kui tööjõu volavust mitte arvestada, st süsteemi tulijaid on vähem kui pensionile minejaid. Väljatöötamisel on õpipõisiõppe vormis kutsehariduse õppekava, et leevendada tolliametnike puudust. Vaja oleks umbes 20 lõpetajat aastas.
	Tollispetsialist	EKR 6-7 RAK, BA, MA	71		7	8	1	
	MTA uurija	EKR 6-7 RAK, BA, MA	97		7	5	-2	
Kohalikud omavalitsused								
	Korrakaitseametnik	EKR 5, 6	112	➡	5			Korrakaitseametnikke tasemeõppes ette ei valmistata.
Turvaettevõtted								
	Turvatöötaja ja -juht	EKR 3, 5	5425	↓	91			Turvatöötajaid ja turvajuhte tasemeõppes ette ei valmistata. Turvaettevõtetes töötamine eeldab kutseeksami sooritamist. Pensionile minejate asendamiseks oleks aastas vaja ligi sada uut töötajat.
Turvatehnikud ja tuleohutusspetsialistid								
	Turvatehnik	EKR 4, 5 KUT	700	↗	50	11	-39	Nõudlus ületab pakkumist. Turvatehnikuid koolitab vaid Tartu Kutsehariduskeskus. Siiani on lõpetajaid aastas keskmiselt kümme, vajadus on umbes neli korda suurem. Erialasele tööle asumine eeldab vastava kutseeksami sooritamist.
	Tuleohutusspetsialist	EKR 5, 6	41	↑	5			
Valdkond kokku			12 420	↘				

* Allikad: Rahandusministeeriumi SAP BO aruandluskeskkonna andmed seisuga 31.12.2019, töötamise register seisuga 31.12.2019, asutused (PPA, Päästamet, Häirekeskus, MTA, Justiitsministeerium) seisuga 31.12.2019, OSKA alusandmestik, eksperdi hinnang. Täpsema ülevaate hõivatute arvu allikatest leiab siseturvalisuse valdkonna uuringuaruande tervikteksti peatüki 1 tabelist ja lisa 4 tabelist L4.1.

Summade ja liidetavate väikesed erinevused tulenevad ümardamisest.

Kokkuvõte siseturvalisuse valdkonna eksperdikogu ettepanekutest

Maksu- ja Tolliameti ametnikud kontrollimas sõiduautot.

Õppe sisu, õppekorralduse ja lõpetajate oskustega seotud kitsaskohad

Füüsilise võimekuse katsed värbamisel piiravad vähem sportlike, kuid heade analüütiliste võimetega kadettide tulekut siseturvalisuse valdkonda.

Koolilõpetajate üldoskuste tase, sh oskus tööalaselt suhelda ja teadmisi hankida, ning töötajate valmisolek osaleda elukestvas õppes ei vasta tööandjate ootusele.

Valdkonnas on jätkuvalt arenguruumi kadettide ühisõppe korraldamisel ning koolitus- ja kvalifikatsiooninõuete ühtlustamisel.

Jälitustegevuse meetodite ja taktika õpe ning politseitaktikaliste oskuste õpe vajab edasiarendamist.

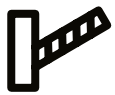
Kitsaskohtadest tulenevad ettepanekud

- Sisekaitseakadeemia ja tööandjad uuendavad kadettide valiku- ja värbamiskriteeriumeid, et toetada ka vähemate füüsiliste võimetega, kuid suure motivatsiooni ja analüütilise võimekusega kadettide ja uute töötajate värbamist. Teatud juhtudel (nt analüütikud, osa uurijaid) võib kaaluda ka füüsilistest katsetest loobumist.
- Siseministeerium, Justiitsministeerium ja Rahandusministeerium ühtlustavad valdkonna ametite kvalifikatsiooni- ja koolitusnõudeid reguleerivad õigusaktid, et soodustada valdkonnasisest horisontaalset karjääri ning vähendada töötajate ümberõppega seotud kulusid.
- Sisekaitseakadeemia lisab erivahendite (nt relva) kasutamise, enesekaitse ning operatiivsõiduki juhtimise tolli suunale spetsialiseeruvate kadettide õppekavasse, kuna praegu töötavad nad paljudes kohtades koos PPA piirivalveametnikega ning täidavad samu ülesandeid. Samuti eeldab selliseid oskusi Maksu- ja Tolliameti uurimisosakonnas liikuvtollikontrolli üksuses inspektorina töötamine.
- Sisekaitseakadeemia arendab koostöös tööandjatega (nt PPA, MTA) jälitustegevuse alaseid kursusi, mis sobiksid ametiasutuste üleselt nii tulevikus spetsialiseeruda soovivatele kadettidele kui ka täienduskoolitust vajavatele valdkonna töötajatele.
- Siseministeerium täpsustab taktikaliseks väljaõppeks vajalike ruumide ja muu taristu vajadust valitsemisala asutustega (nt PPA, SKA) ja koostööpartneritega (MTA, Justiitsministeeriumi vanglateenistus) ning rahastab sobivate ruumide ja rajatiste ehitamist Sisekaitseakadeemias.

Kitsaskohtadest tulenevad soovitused ja tähelepanekud

- Tööandjate ülesanne on suurendada olemasolevate töötajate õpi-motivatsiooni, et toetada inimeste valmisolekut omandada uusi oskusi ja ennast arendada. Eksperdid nimetasid sobivate meetmetena vajaduspõhiseid täienduskoolitusi, boonuste ja vaba aja pakkumist enesetäienduse soodustamiseks, horisontaalsete karjäärimudelite toetamist jm.
- Sisekaitseakadeemia ülesanne on lisaks erialaste oskuste õpetamisele panustada kadettide õpioskuste ja -motivatsiooni parandamisse üldoskuste arendamise kaudu.
- Tulevastele politseinikele, tolli- ja vanglaametnikele oleks võimalik ühiselt õpetada nt masside ohjamise ja kiirreageerimise oskusi.
- Sisekaitseakadeemia peaks jätkama koostöös tööandjatega õppekavade ja täienduskoolituskursuste ühisosa väljaselgitamist ning rakendab õppekavade arenduses jätkuvalt moodulipõhisust.

Õppekohtade arvu ja täienduskoolituspakkumisega seotud kitsaskohad

Tolli erialal puudub kutseõpe. Päästekorraldajate praegune õppekorraldus vajab ümberkorraldamist töökohapõhiseks õppeks.

Vanglateenistusel puudub sobiv tasemeõppekava, mis võimaldaks parandada keskastmejuhtide kvalifikatsiooni.

Turvatehnika koolituspakkumine ei kata valdkonna tööjõuvajadust.

Vanemad töötajad vajavad uue tehnoloogia kasutuselevõtu toetamiseks täienduskoolitusi.

Tehnoloogia kasutusala laienes kasvatades vajadust droonide jt mehitamata sõidukite juhtide ning uue tehnoloogia abil kogutud andmete kasutuse alase täienduskoolituse järele.

Puuduvad valdkonnaülesed täienduskoolitused, mis toetaksid eri ametialade analüütiliste kompetentside omandamist.

Menetluslase pädevuse parandamiseks on vaja suurendada täienduskoolituspakkumist.

Kitsaskohtadest tulenevad ettepanekud

- Sisekaitseakadeemia koostöös Maksu- ja Tolliametiga analüüsib võimalusi ning töötab välja tolliametniku töökohapõhise kutseõppekava.
- Sisekaitseakadeemia koostöös Häirekeskusega analüüsib võimalusi ja töötab välja päästekorraldaja töökohapõhise kutseõppekava.
- Siseministeerium koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga toetab sobivate meetme olemasolul Euroopa Sotsiaalfondi uue programmiperioodi rahastuse raames töökohapõhise õppe vormis kutseõpet tolliametnike ja päästekorraldajate koolitamiseks.
- Töötukassa, Haridus- ja Teadusministeerium ning Siseministeerium toetavad valdkonna töötajate infotehnoloogiaoskuste täiendamist.
- Sisekaitseakadeemia koostöös Siseministeeriumi ja valdkonna tööandjatega teeb droonide kasutust reguleerivat õigust³⁰ arvestades kindlaks siseturvalisuse valdkonna droonide jt mehitamata sõidukite juhtide kvalifikatsiooninõuded ning loob vajaduse korral nõuetele vastava koolitus- ja atesteerimissüsteemi.
- Sisekaitseakadeemiast kujundatakse valdkonnaspetsiifilisi droonilennutamise ja andmekasutuse koolitusi pakkuv kompetentsikeskus.
- Politsei- ja Piirivalveamet ning Maksu- ja Tolliamet töötavad koostöös kõrgkoolidega (nt Sisekaitseakadeemia, Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool) välja ühised täienduskoolitusmoodulid, et pakkuda uurijatele ja analüütikutele sobivaid täienduskoolituskursusi.
- Pärnumaa ja Ida-Virumaa kutseõppeasutused avavad koostöös Eesti Turvaettevõtete Liidu või valdkonna ettevõtetega turvasüsteemide tehnika (4. või 5. taseme) töökohapõhised õppekavad. Vaja on ligikaudu 30 lõpetajat aastas.

³⁰ Nt komisjoni rakendusmäärus (EL) 2019/947, 24. mai 2019, mehitamata õhusõidukite käitamise normide ja menetluste kohta; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R0947&from=ET>.

Kitsaskohtadest tulenevad soovitused ja tähelepanekud

- Eesti Turvaettevõtete Liit, valdkonna ettevõtted ning automaatika ja energeetika õppekavarühmas koolitavad kutseõppeasutused (nt Tallinna Polütehnikum) teevad koostööd õppuritele turvatehnikat tutvustavate koolituste ja praktikakohtade pakkumiseks, et jagada infot ning tekitada huvi turvatehniku kutseala vastu.
- Vaja on koostada nõrkvoolu tehniku 3. taseme kutsestandard ja töökohapõhine õppekava, et parandada valdkonnas tehtavate lihtsamate tööde (nt kaablite paigaldamine) kvaliteeti ja leida 3. taseme õppe läbijate seast võimekamaid kandidaate turvatehnikute 4. taseme õppesse.
- Sisekaitseakadeemia arendab koostöös MTA, KOV-ide ja PPA-ga süüteo- menetleja jätkuõppekava põhjal välja erineva spetsialiseerumisega menetlejate koolitamiseks sobivad täienduskoolitusmoodulid või spetsialiseerumise võimalused süüteomenetleja 5. taseme õppekavasse.
- Sisekaitseakadeemia ja Justiitsministeeriumi vanglateenistus analüüsivad lisaks teenistuse keskastmejuhtide koolitusvajadust ning töötavad välja selleks sobiva sisejulgeoleku magistriõppe justiitsmooduli.

Üldised valdkonnaga seotud kitsaskohad

Sisekaitseakadeemia õppejõudude stažeerimise mahtu on tööandjate hinnangul vaja suurendada. Valdkond vajab häid praktikutest õppejõude.

Valdkonnas ei rakendata võrreldavate oskuste ja vastutusega ametikohtadele ühtset palga- ja personalipoliitikat.

Senised koolitus- ja karjäärimudelid ei toeta piisaval määral töötajate ümberõpet ja valdkondlikku karjääri.

Kitsaskohtadest tulenevad ettepanekud

- Sisekaitseakadeemia suurendab õppejõudude stažeerimise kohustust kuue nädalani viie aasta jooksul.
- Siseministeerium, Justiitsministeerium ja Rahandusministeerium koostöös valdkonna tööandjate ning Sisekaitseakadeemiaga rakendavad sarnaste kvalifikatsiooninõuetega ja sarnast tööd tegevatele töötajatele ühesugust palga- ja personalipoliitikat, et vähendada palgatingimustest tulenevat valdkonnasisest tööjõu liikuvust.
- Töötukassa pakub siseturvalisuse valdkonna tööandjatele ja töötajatele koolitustoetusi, et soodustada olemasolevate töötajate püsimist tööturul (nt turvatöötajate töökohapõhine ümberõpe turvatehnikuteks), uue tööjõu tulekut valdkonda või horisontaalse karjääri toetamist valdkonnas.

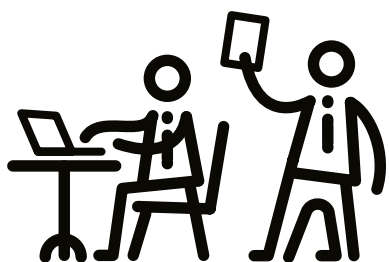
Kitsaskohtadest tulenevad soovitused ja tähelepanekud

- Tööandjad teevad kindlaks oma töötajate teadmised ja valmisoleku panustada valdkonna hariduspakkumise arengusse ja koolitustegevusse, soodustavad võimalusi teha kõrgkoolidega koostööd ning tunnustavad sedalaadi tegevust töötajate igapäevase töökoormuse osana.
- Sisekaitseakadeemia jätkab koostöös tööandjatega õppekavade ja täienduskoolituskursuste ühisosa väljaselgitamist ning rakendab õppekavade arenduses võimalikult palju moodulipõhist õpet, et toetada valdkonna ümberõppe- ja täienduskoolitusvajadusi.
- Tööandjad lubavad, toetavad ja julgustavad töötajate valdkonnasisest rotatsiooni.

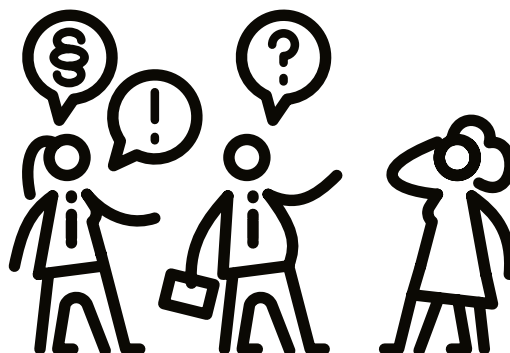
Õiguse alavaldkonna uuringu olulisemad tulemused

Lühiaruandesse on
koondatud õiguse uuringu
olulisemad tulemused.

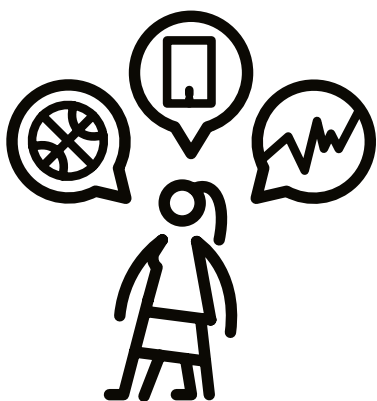

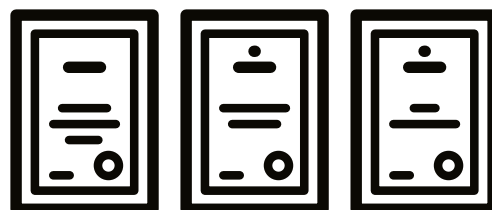
Eestikeelses õigusruumis on töö automatiseerimise tõenäosus väiksem, ent siiski väheneb tehnilisema ja assisteeriva töö osakaal.

Klientide ootused, ettevõtluse areng ja rahvusvahelistumine muudavad töö keerulisemaks.

Erinevatel ametialadel on aina rohkem tarvis õigusteadmisi ning ka õigusvaldkonna spetsialistidel on vaja tunda paremini sotsiaaltööd, noorsootööd, IT-d, majandust ja muid valdkondi.

Tööandjad väärtustavad õiguse magistrikraadi ja mitme kõrghariduse omandamist, oluline on õigusvaldkondade vaheliste seoste tundmine.

Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteemi OSKA õiguse valdkonna rakendus-uuringu aruanne sisaldab infot tööjõu nõudluse ja võimaliku pakkumise kohta. Uuringu autorid otsisid vastust küsimusele, kuidas vastata õiguse valdkonna tööjõu- ja oskuste vajadusele lähema kümne aasta jooksul ning mil moel peaks selleks muutma koolituspakkumist. Lühikokkuvõttes tutvustatakse kõige olulisemaid uuringu tulemusi.

Riiklike arengusuundade mõju, majanduskeskkonna muutumine, rahvusvahelistumine, demograafilised muutused, tehnoloogia areng ning väärtushinnangute ja töökultuuri teisenemine seavad järjest suuremaid ootusi töötajate üldistele oskustele ja erialastele teadmistele ning mõjutavad lähema kümne aasta perspektiivis tööd kõikidel alavaldkonna põhi-kutsealadel. Töö õiguse valdkonnas muutub eri tegurite koostoi mel keerulisemaks ja kasvab õigusnõustamise vajadus. See ei tähenda tingimata töökohtade arvu kasvu tervikuna.

Õiguse valdkonnas jääb töökohtade arv tulevikus samaks.

Õiguse valdkonna hõive jääb lähema kümne aasta perspektiivis ligikaudu viimaste aastate tasemele, kuid muutub hõivestruktuur:

- avalikus halduses juristide hõive kahaneb (v.a kohtud, prokuratuur, õigusloome);
- kohtute ja prokuratuuriga seotud kutsealade hõive jääb umbes praegusele tasemele, kuid ette on näha töökorralduslikke ja töötajate kvalifikatsiooni-eeldusi puudutavaid muudatusi;
- õigusteenuste turuga seotud töökohtade arv suureneb, kuna spetsialiseerumisvajadus, klientide ootused, ostujõud ja tehingute keerukus kasvavad;
- kasvavad ootused töötajate oskustele ettevõttejuristide kutsealal, kuid töökohtade arv jääb efektiivsussurve tõttu samaks;
- õigusvaldkonnas vähenevad tehnilisema iseloomuga ja assisteerivad tööülesanded;
- valdkond vajab igal aastal kokku üle 70 uue töötaja, sh ligikaudu kolmveerand erasektoriga ja veerand avaliku haldusega seotud kutsealadele.

Koolituspakkumises on vastuolusid praeguse pakkumise ja tööturu tegelike vajaduste vahel:

- ülikooli lõpetajate õiguslase tõlgendusoskuse ja üldoskuste tase vajab tööandjate hinnangul parandamist;
- valikainete pakkumist oleks vaja regulaarselt koostöös töömaailmaga analüüsida ja uuendada;
- magistriõppe lõpetajate oskuste tase võiks õiguse õppekavade võrdluses olla ühtlasem;
- nii tööandjatele kui ka õppuritele tuleks selgitada, millised on erineva spetsialiseerumisega magistriõppekavade lõpetanute võimalused tööturul;
- õiguslane koolituspakkumine ei ole proportsioonis töökohtade arvu muutumisega tulevikus – õppekohtade arvu oleks otsustarbekas vähendada nii kutsehariduses (poole võrra) kui ka kõrghariduse esimesel (kolmandiku võrra) ja teisel astmel (neljandiku võrra);
- kohtunikuabide koolitusvajaduse tagamiseks tuleks avada sobiv täiendus-koolitusprogramm.

Õiguse erialadel piisab tulevikus kutseõppes poole väiksemast, bakalaureuseõppes kolmandiku ja magistriõppes neljandiku võrra väiksemast õppekohtade arvust.

Üleilmsete trendide ja valdkonna arengu mõjul muutuvad järjest olulisemaks järgmised erialased oskused ja teadmised:

- tugevad alusteadmised praktiseeritavast õigusvaldkonnast, õigusvaldkondade vaheliste seoste tundmine ja rakendamine;
- finants- ja pangandusõigus, idufirmadega seotud temaatika (nt kapitali kaasamine), EL-i õigus üldiselt, EL-i õigusaktide tundmine ja rakendamine kitsamalt (nt rahapesu tõkestamine, rahvusvahelised sanktsioonid, vastavuskontroll (ingl *compliance*), isikuandmete kaitse); tehnoloogia- ja IT-õigus; riigihanke- ja konkurentsioigus;
- õigusliku arvamuse kirjutamise, esitamise ja põhjendamise oskus;
- korrektsete lepingute jt dokumentide koostamise oskus;
- rahvusvaheline õiguslane töö;
- oskus analüüsida oma tööd teiste valdkonna ametialade vaatenurgast;
- oskus selgitada õigusteemasid mittejuristidele arusaadavalt;
- oskus väljendada end erialaselt lühidalt, mõistetavalt, loogiliselt ja korrektselt;
- valdkondlikud IKT-oskused (nt digitööandite hankimine, käitlemine ja hindamine; arusaamine digilepingute elutsüklist; oskus analüüsida oma tööd IT-süsteemide ja -arenduste kontekstis; küberturvalisus);
- erialane võõrkeelte oskus.

Järjest tähtsamaks muutuvad järgmised üldised oskused ja teadmised:

- üldised majandusalased või kitsama sektori ärialased teadmised, finantsvaldkonna tundmine;
- sotsiaalvaldkonna ja psühholoogia alased teadmised, oskus olla vahendaja või lepitaja rollis;
- projektijuhtimisoskus ja oskus töötada meeskonnas;
- kontseptuaalne ja strateegiline mõtlemine;
- analüüsi- ja sünteesioskus;
- oskus väljendada ennast nii kirjalikult kui ka suuliselt lühidalt, mõistetavalt ja korrektselt, seda ka ajalise või mahulise piirangu korral;
- suhtlusoskus (sh võõrkeeltes) ja mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskus;
- tehnoloogiliste muutuste ja muutuvate tööülesannetega kohanemise võime.

Õiguse valdkonnas on head koostöösuhted kutseliitude, tööandjate ja õppeasutuste vahel. Valdkond on noorte seas jätkuvalt populaarne ja õppida soovijaid on lihtne leida. Siiski on ülikoolidel raskusi õppejõudude leidmise ja neile konkurentsivõimelise töötasu tagamisega.

Avalikus halduses on võrreldes erasektoriga keerulisem leida sobivate oskustega töötajaid ning sektoril on vaja senisest veelgi enam toetada praktikaprogrammide ja karjääriinfo pakkumist. Justiitsministeeriumilt oodatakse õigusteenuste turu reguleerimist ka väljaspool vabasid õiguselukutseid, et tagada kvaliteetne õigusnõustamise tase.

Õiguse alavaldkond ja põhikutsealad

Nõupidamine Põhja Ringkonnaprokuratuuris.

Õiguse valdkonna uuring hõlmab vertikaalses ehk majandustegevusalade klassifikaatori vaates kahte tegevusala: jao M „Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus“ tegevusala 691 „Juriidilised toimingud“ (õigusnõustajate, advokaatide, notarite, kohtutäiturite ja pankrotihaldurite tegevus) ja jao O „Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus“ tegevusalasid 84231 „Kohtute tegevus ja haldus“ ning 84239 „Muud õiguskaitse ja kohtutega seotud tegevused, prokuratuuri tegevus“.

OSKA raames uuritakse tööjõu- ja oskuste vajadust enamasti majandussektorite või -klasterite kaupa. Samas ei ole mõistlik kutsealasid, mille esindajad töötavad mitmes majandussektoris, käsitleda igas sektoris eraldi, vaid horisontaalselt üle majanduse. Käesolevas uuringus ongi käsitletud õigusharidust eeldavaid kutsealasid kõigis sektorites. Lisaks on teada, et õiguserialadel omandatavad teadmised ja oskused võivad osutuda asjakohaseks rohkematel ametialadel, mille tööjõuvajadust selles uuringus ei käsitletud.

Seda asjaolu on arvestatud tööjõuvajaduse ja koolituspakkumise võrdlemisel (täpsemad selgitused leiab õiguse valdkonna uuringuaruande tervikteksti alapeatükist 6.3).

Õigusvaldkonna spetsialistide arv on alates 2000-ndate keskpaigast kasvanud märkimisväärselt, ligi kolmveerandi võrra – rohkem kui kõikide muude erialade spetsialistide arv (kasv 26%). Eri-suunalised muutused õigusvaldkonna tipp- ja keskastmespetsialistide hõivedünaamikas (kahanemine keskastmespetsialistidel, kasv tippspetsialistidel) peegeldavad struktuurseid nihkeid töö iseloomus, kus tehnilisema iseloomuga ja assisteerivaid ülesandeid on järjest vähemaks jäänud.

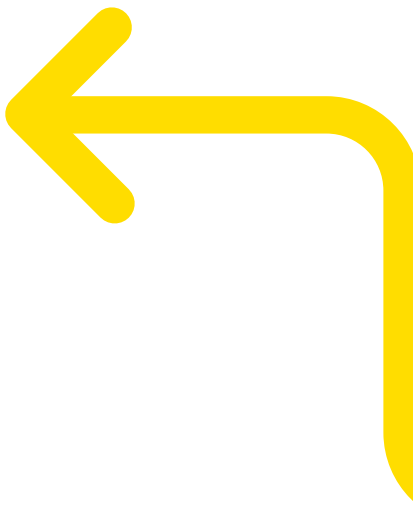
Õigusvaldkonna spetsialistide arv on alates 2000-ndate keskpaigast kasvanud ligi kolmveerandi võrra.

Palgad valdkonna kutsealadel on keskmisest tunduvalt kõrgemad, nt tippspetsialistidel ligi kolmveerandi võrra. Õppesuundade lõpetajate palgavõrdluses jäi õigus 2017. aastal 6. kohale IKT, transporditeenuste, turvateenuste, tehnikaalade ning matemaatika ja statistika järel.

Ettevõtted, mille põhitegevusala on otseselt seotud õiguse valdkonnaga (nt õigusnõustamine, pankrotihaldurid, patendivolinikud), liigituvad juriidiliste toimingute tegevusala alla. 2017. aastal oli sel tegevusalal aktiivne majandustegevus 715 ettevõttel, 95% ulatuses oli tegemist 1–9 töötajaga mikroettevõtetega. Ligi 40% hõivatutest töötab üle 10 töötajaga büroos. Viimastel aastatel on üle 10 töötajaga ettevõtete arv hakanud kasvama.

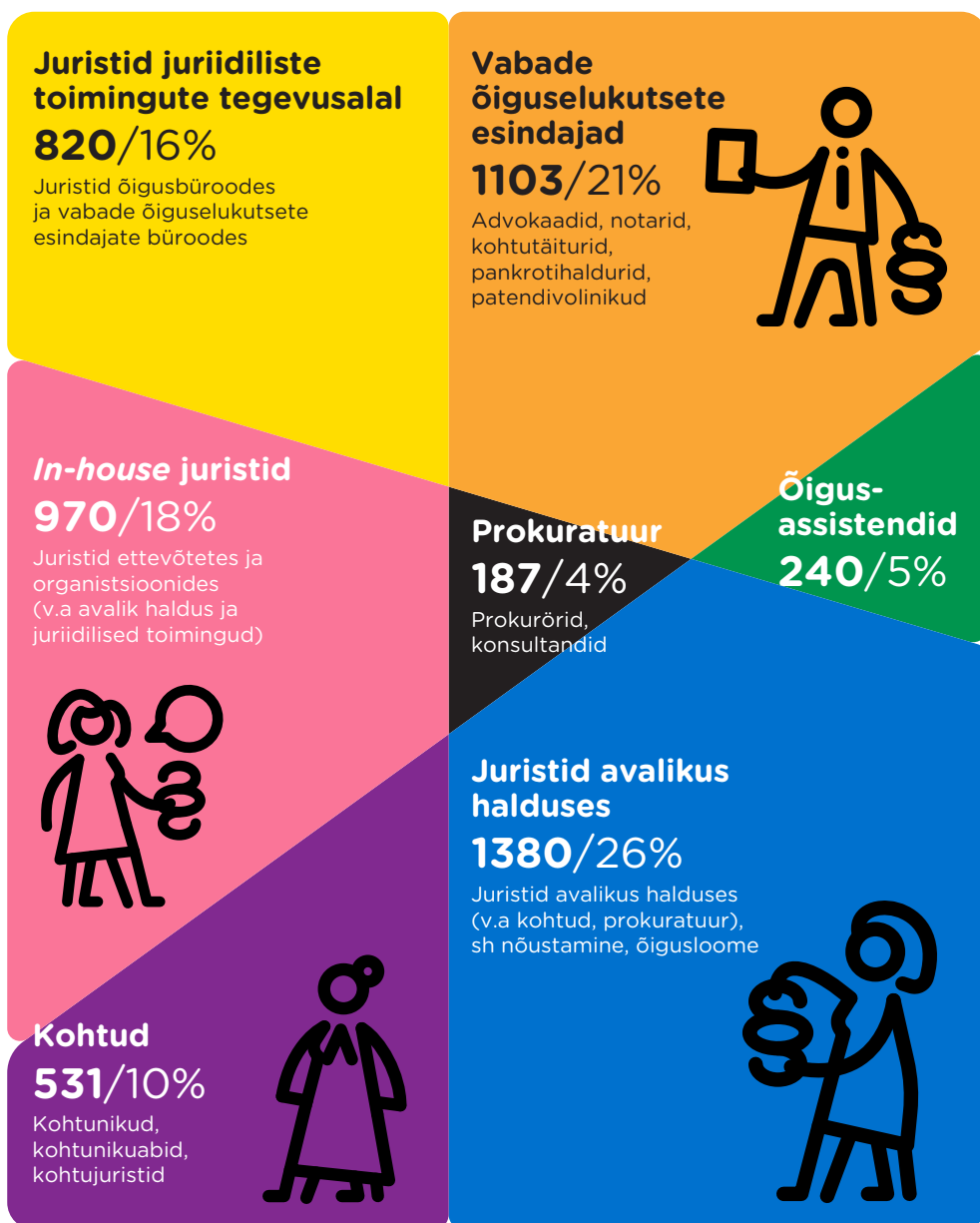
Palgad õiguse kutsealadel on keskmisest tunduvalt kõrgemad, tippspetsialistidel ligi kolmveerandi võrra.

Müügitulu on viimasel kümnel aastal kasvanud tublisti kiiremini kui ettevõtluses keskmiselt, ulatudes aastate 2015–2017 keskmisena 106 miljonini. Eeldada võib müügitulu jätkuvat suurenemist seoses kasvava nõudlusega õigusnõustamise järele. Tööviljakus on ettevõtluse keskmisest umbes kolmandiku võrra suurem, kuid selle kasv on viimasel kümnel aastal jäänud keskmisest veidi aeglasemaks.

Joonis 1. Hõivatute jaotus õiguse valdkonna põhikutsealadel

Allikad: OSKA alusandmestik, aastate 2015–2017 keskmine töötajate arv³¹, Rahandusministeeriumi SAP BO aruandluskeskkonna andmed seisuga 31.12.2018, kutseühendused (Eesti Advokatuur, Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda, Notarite Koda, Patendivoliniike Koda) seisuga 31.12.2018

Põhikutsealade määratlus

Õiguse valdkonna põhikutsealade määramiseks valiti koos ekspertidega välja valdkonnaspetsiifilisi oskusi nõudvad ametialad ja rühmitati need töö sisu sarnasuse alusel põhikutsealadeks. Nii nimetatakse käsitletavale valdkonnale omast hariduslikku ettevalmistust nõudvat ja tööprotsessis sarnast rolli täitvate ametialade kogumit.

³¹ 2015.–2017. a keskmine töötajate arv OSKA alusandmestiku põhjal, kus tööjõu-uuringu hõive andmed on ühendatud REL 2011 ametialade andmestikuga.

Kohtunik

232

Kohtunik töötab maa-, haldus-, ringkonna- või Riigikohtus. Enim kohtunikke töötab maakohtutes (esimene aste), kus arutatakse tsiviil-, kriminaal- ja/või väärteoasju. Halduskohtunik täidab esimese astme kohtuniku rolli haldus- asjades. Ringkonnakohtunik tegeleb teise astme kohtunikuna maa- ja haldus- kohtute lahendite esitatud apellatsioon- ja määruskaebustega. Riigikohtunik tegeleb madalama astme kohtute lahendite esitatud kaebustega ja teeb põhiseaduslikkuse järelevalvet.

51

Kohtunikuabi töötab maakohtu kinnistus- ja registriosakonnas ning vaatab kinnistusregistrisse kandmiseks läbi kinnistamisavaldusi ja teeb kinnistamis- otsuseid.

Prokurör

167

Prokurör tagab kohtueelse kriminaaluurimise seaduslikkuse ja tulemuslikkuse, teeb järelevalvet jälitusametkondade tegevuse üle kuritegude avastamisel ja kriminaalasjade kohtueelses menetluses, esindab kohtus riiki, osaleb rahvus- vahelises koostöös jne. Prokuröridel on ametitasemeid, millest nähtub kutse- alasisene karjääriredel: abiprokurör, ringkonnaprokurör, eriasjade prokurör, vanemprokurör, juhtivprokurör, juhtiv riigiprokurör ja riigi peaprokurör.

Advokaat

834

Advokaat on vaba õiguselukutse esindaja. Vandeadvokaat ja advokaat osutavad õigusteenust eri õigusvaldkondades, koostavad õigusanalüüse, lepinguid jm dokumente, nõustavad kliente, teevad klientide õigustoiminguid ning esindavad või kaitsevad klienti õigusvaidlustes.

Notar

136

Notar on vaba õiguselukutse esindaja, kes peab ametit oma nimel ja vastutusel. Ta tõestab tsiviilõiguse vallas õigustähtsusega asjaolusid ja sündmusi ning teeb ametitoiminguid, mille eesmärk on tagada kohtuvaidlusi ennetav õiguskindlus. Notari ametitoimingud jagunevad üldjoontes kolmeks: tehingute notariaalne tõestamine, notariaalne kinnitamine ja pärimisasjade menetlemine.

Muud vabade õiguselukutsete esindajad

133

Muud vabade õiguselukutsete esindajad on pankrotihaldur, patendivolinik ja kohtutäitur. Tegemist on OSKA metoodika mõistes väikesearvuliste kutsealadega, mis on analüüsi kaasatud tuleviku tööjõuvajaduse prognoosi ja koolituspakkumise tasakaalu hindamiseks.

Kohtutäitur, kohtutäituri abi

69

Pankrotihaldur

50

Patendivolinik

14

Jurist

3438*

Juristi töö on seotud kirjaliku või suulise õigusnõustamise, õigusloome, õiguslike arvamuste, dokumentide ja lepingute koostamise ning kliendi või tööandja esindamisega läbirääkimistel või kohtus. Juristid töötavad ettevõtetes, notari- ja advokaadibüroodes, kohtutes, prokuratuuris ja muudes organisatsioonides ning avalikus halduses (ministeeriumid ja nende valitsemisala asutused, KOV asutused). Juristidel on hulk täpsemaid ametinimetusi ja rolle: ettevõttejurist, kohtujurist, prokuratuuri konsultant, Riigikohtu nõunik, õigusnõustaja, õigusnõunik, haldusjurist jne.

Kohtujurist, konsultant, nõunik

248

Prokuratuuri konsultant

20

Õigusloomejurist

190

Jurist õigusbüroodes ja vabade elukutsete esindajate büroodes

820

Jurist ettevõtetes ja organisatsioonides (v.a juriidiliste toimingute ja avaliku halduse tegevusalal), *in-house* jurist

970

Jurist avalikus halduses (v.a kohtud, prokuratuur, õigusloome)

1190

Õigusassistent

240*

Õigusassistent abistab juristi, notarit, kohtunikku, advokaati või teisi tippspetsialiste (kohtutäitureid, pankrotihaldureid, kohaliku omavalitsuse ametnikke jt). Tema põhilised tööülesanded on õigusteenuste korraldamine ja klientide esmane tehniline õigusteenindamine, sh menetluskordade ning täht-aegade ja menetluskordade selgitamine.

* Arv tugineb mitme allika alusel kombineeritud hinnangule.

Allikad: OSKA alusandmestik, Rahandusministeerium, kutseühendused

Valdkonna kutsealadel töötab hinnanguliselt üle 5200 inimese³² ehk alla 1% kõigist Eestis hõivatutest ja ligi 2% kõigist valgekraedest (juhid ja spetsialistid). Üle kolmveerandi valdkonna töötajatest on hõivatud avalikus halduses (40%) või juriidiliste toimingute tegevusalal (37%).

Kohtutesse koondub 10%, prokuratuuri 4% ning muudesse avaliku halduse asutustesse ja organisatsioonidesse (valitsusasutused, põhiseaduslikud institutsioonid, kohaliku omavalitsuse asutused) veidi üle veerandi (26%) valdkonna hõivest. Viiendiku (21%) hõivatutest moodustavad vabade õiguselukutsete esindajad (advokaadid, notarid, kohtutäiturid, pankrotihaldurid ja patendivolinikud) ning 16% valdkonnas hõivatutest töötavad vabade õiguselukutsete esindajate büroodes või õigusbüroodes juristidena.

In-house juristidena ettevõtetes ja organisatsioonides väljaspool juriidiliste toimingute tegevusala ja avalikku haldust on hõivatud ligi viiendik (19%) ning õigusassistentidena (horisontaalselt üle kõigi majandustegevusalade) 5% valdkonna töötajatest. Kõige sagedamini leiavad *in-house* juristid rakendust finants- ja kindlustusalal, raamatupidamises, auditeerimises, maksu- ja juhtimise nõustamises, kinnisvara alal, hulgi- ja jaekaubanduses ning haldus- ja abi-tegevustes (sh inkassoteenus ja krediidiinfo)³³.

³² OSKA alusandmestikus on tööjõu-uuringu hõiveandmed ühendatud REL 2011 ametialade andmestikuga (st REL 2011 andmeid tööjõu jagunemise kohta ametialati on aasta-aastalt ajakohastatud tööjõu-uuringu andmetega tööga hõivatute arvu ja sektoriti jagunemise kohta). Andmestik pärineb MKM-ilt, seda kasutatakse ka MKM-i tööjõuprognoosi alusena.

³³ Statistikaamet, REL 2011..

Õiguse alavaldkonna põhikutsealade tööjõu- ja oskuste vajaduse muutus

Tartu Ülikooli õigusteaduskonna infotehnoloogiaõiguse üliõpilased uues nutiklassis.

Uue tööjõu vajadus sõltub õiguse valdkonnas kahest tegurist: vanuse tõttu tööturult lahkuvate töötajate **asendamise vajadusest** ning **töökohtade arvu muutusest** tulevikus ehk **kasvu- või kahanemisvajadusest** (vt tabel 1). Õiguse põhikutsealadel **töökohtade arvu muutust prognoosides** võeti arvesse uuringu raames tehtud intervjuusid, eksperdikogu hinnanguid, valdkonna arengutrende ja majandusnäitajaid ning varasemaid uuringuid. **Pensionile siirdujate asendamise vajaduse** arvulised hinnangud põhinevad statistilisel mudelil, mis tugineb hõivatute vanusstruktuurile.

Hõiveprognoos ehk hinnang hõivatute arvu muutusele kutsealadel rajaneb järgmistel eeldustel:

- prognoos lähtub konservatiivsest stsenaariumist, st kehtib stabiilse majandusarengu korral;
- arvestatakse riigireformist lähtuvate **konsolideerumissuundumuste mõju avalikus halduses**, eelkõige eesmärki tagada avalike teenuste kvaliteet juhul, kui töötajate arv väheneb või vähemalt ei kasva;
- demograafiline olukord ei võimalda hõive ekspansiivset kasvu;
- majanduses toimub rahvusvahelisest konkurentsiolukorrast tingituna aeglane liikumine suurema tootlikkuse ja lisandväärtusega ning väärtusahelas kõrgemal asetseva ettevõtluse suunas.

Ekspertide hinnangul mõjutavad **õigusala asjatundjate arvu muutust** järgmisel kümnel aastal enim **majandus- ja õiguskeskkonna kasvav keerukus**, eeskätt

seoses **rahvusvahelistumisega**, aga ka riigi tegevus ja otsused ning strateegilised eesmärgid personalipoliitika vallas. Leiti, et nii õigusaktide maht (st reguleeritavate teemade hulk) kui ka keerukusaste ja sügavus (st kui palju midagi reguleeritakse) on alates EL-i astumisest järjest võimendunud ning tõenäoliselt see tendents jätkub. Intervjuude põhjal on alust eeldada, et see suundumus puudutab suurel määral nii avaliku halduse kui ka erasektoriga seotud kutsealasid ning võib kasvatada nende töömahtu. Prognoosimisel peab arvestama, et avalikus halduses hõivatute arvu mõjutavad üldiselt eeskätt konsolideerimise ja efektiivsuse kasvatamisega seotud suundumused.

Prognoosi kohaselt **jääb õiguse valdkonna hõive** baasperioodiga (2015–2018) võrreldes lähema kümne aasta perspektiivis **ligikaudu samale tasemele**, kuid tõenäoliselt **ilmnevad märkimisväärsed nihked hõivestruktuuris**.

Avalikus halduses kahaneb konsolideerumissuundumuste taustal juristide arv (v.a kohtud, prokuratuur, õigusloome), kuid õigusteenuste turuga seotud kutsealade töökohtade arv suureneb klientide ootuste, ostujõu ja tehingute keerukuse kasvu ning süveneva spetsialiseerumisvajaduse tõttu. Kasvuprognoosi toetavad nii ekspertide hinnangud kui ka varasemad hõivetrendid, küsimus on vaid kasvu ulatuses.

Õiguse valdkonnas vähenevad tehnilisema iseloomuga ja assisteerivad ülesanded. See toob kaasa madalamat kvalifikatsiooni eeldavate kutsealade (nt õigusassistendid) tööjõuvajaduse vähenemise ja võib tulevikus mõjutada ka noorte võimalusi õpingute ajal valdkonnas kogemusi omandada.

Kohtute ja prokuratuuriga seotud kutsealadel hõivatute üldarv jääb lähitulevikus umbes samale tasemele, kuid mõistlike menetlusaegade tagamiseks on ette näha töökorralduslikke ja töötajate kvalifikatsioonieeldusi puudutavaid muudatusi. Prokuratuur näeb vajadust paralleelselt kasvatada nii töötajate pädevust kui ka hariduslikku mitmekesisust. Kõige silmatorkavamad muutused tuleviku tööjõuvajaduses kutsealade tasandil puudutavad prokuratuuri konsultante, kelle puhul eeldatakse kahekordset kasvu, ja kohtutäitureid, kus nähakse ette 50% kahanemist.

Tulevikus kasvavad ootused töötajate võimetele ja teadmistele ka *in-house* juristide kutsealal ettevõtetes seoses kasvava töökoormusega, kuid töökohtade arv jääb efektiivsussurve tõttu samaks. Lahendust kasvavale töömahule nähakse eelkõige töö tõhusamas korraldamises ja standardiseerimises, aga ka tehnoloogia arengust tulenevate võimaluste ja nutisüsteemide kasutuselevõttus.

Olukorras, kus **töökohtade arv õiguse valdkonnas tervikuna püsib tulevikus prognoosi kohaselt stabiilne**, kujuneb asendusvajadus peamiseks tööjõuvajadust kujundavaks teguriks. Teatud kutsealadel (nt patendivolinikel, pankrotihalduritel, kohtunikuabidel, kohtunikel ja notaritel) on vanusstruktuurist tulenevalt asendusvajadus ülejäänutest proportsionaalselt suurem.

Asendusvajaduse ja töökohtade arvu muutuse tõttu vajab valdkond igal aastal kokku üle 70 uue töötaja. Sellest ligi kolmveerand (72%) kulub erasektori tööjõuvajaduse katmiseks ning veidi üle veerandi (28%) avaliku haldusega seotud kutsealade tööjõuvajaduse katmiseks.

Tabel 1. Hõivatute arvu muutuse prognoos valdkonna põhikutsealadel

Kutseala	Hõive 2015–2018*	Prognoositud hõive muutuse suund
Kohtunik	232	→
Kohtunikuabi	51	→ (+10%)
Kohtujurist, konsultant, nõunik	248	→ (-4%)

Eestis on Euroopa justiitsüsteemide võrdlustabeli³⁴ järgi üks Euroopa tõhusamaid kohtusüsteeme. Jätkuvalt on eesmärgiks seatud lühikesed menetlusajad.

Kuigi kohtuasjade arv tervikuna on kahanemas, muutuvad menetlused mahukamaks ja keerukamaks (nt valgekraeline ja küberkuritegevus), sh mõjutab nii majanduse kui ka isikliku eluga seotud teemasid süvenev rahvusvahelistumine. Kriminaalasjade arv kahaneb, kuid tsiviil- ja haldusasjade puhul suundumus nii reljeef-selt välja ei joonistu. Pikemas perspektiivis peab arvestama võimalikku majandustsükli mõju, majandus-kriiside ajal võib kohtuasjade arv kasvada umbes 10–15%.

Justiitsministeerium kohtunike vähenemist lähemas perspektiivis ette ei näe, pigem jagatakse töökoormust ümber (nt Harjumaal on koormus palju suurem kui mujal). Väljatöötamisel on muudatus, mis laiendab kohtuniku-abide tööfunktsioone õigusemõistmise valdkonnas, mistõttu võib nende arv lähiaastatel kasvada kuni 10%. Muudatuse tulemusena teisevad ka kohtujuristide tööülesanded, sh suureneb nende osalus õigusemõist-misel (lihtsamates ühetaolistes menetlustoimingutes antakse neile iseseisev pädevus), osast kohtujuristidest saavad kohtunikuabid. Seetõttu võib kohtujuristide arv lähiaastatel väheneda kuni 5%.

Kui teatud perekonnaõigusega seotud funktsioonid (nt eestkoste, hooldusõigus, suhtluskorrad, lepitamine ja varajagamine) liiguvad kohtutest mujale (nt KOV-idele, advokaadibüroodele), võib see tuntavalt mõjutada töömahtu ja hõiveprognoosi.

Prokurör, abiprokurör	167	↘ (-12%)
Prokuratuuri konsultant	20	↑

Kuritegude arv on viimase 15 aasta jooksul kahanenud, eeskätt varavastaste kuritegude vähenemise tõttu. Enim mõjutab tuleviku tööjõuvajadust kuritegevuse rahvusvahelistumine ja selle struktuuri teisenemine. Eesmärk on personali arvu suurendamata menetlusi jätkuvalt kiirendada ja kompetentse parendada, et edukalt käsitleda nt rahapesu ja tehnoloogiaga seotud probleeme. Pikaajaline eesmärk on konsultantide arvu suurendada seoses 1) kuritegevuse süveneva rahvusvahelistumisega; 2) analüüsimist vajavate andmete mahu suurenemise ja analüüsifunktsiooni tähtsuse kasvuga; 3) raskete kuritegude osakaalu kasvuga; 4) vaja-dusega erinevate oskustega töötajate järele. Muudatused võivad toimuda ka organisatsiooni struktuuris ja prokuröri rollis. Suurendada võib nii konsultantide pädevus kui ka hariduslik mitmekesisus. Kui konsultantide arv kasvab, võib samavõrra kahaneda abiprokuröride arv.

Vandeadvokaat, vandeadvokaadi abi	834	→ (+10%)

Varasemad hõivetrendid toetavad kasvuhüpoteesi: advokatuuri liikmete arv on viimasel kümnel aastal kasvanud 46%. Majanduskeskkonna kasvav keerukus, nt krediidiga seotud regulatsioon, ning inimeste tead-likkuse ja ostujõu suurenemine võivad jätkuvalt kasvatada õigusnõustamise vajadust. Advokaatidele võib tulevikus lisanduda uusi funktsioone (nt varajagamine, perelepitus). Praegu sooviksid suuremad bürood jätkuvalt töötajaid juurde värvata, ka noorte hulgas ei ole siiani märgata huvi raugemist elukutse vastu. Kasvav konkurents võib soodustada turu konsolideerumist ja süvendada vajadust spetsialiseeruda. Ekspertid näevad üksmeelselt kutseala järgmisel kümnendil kasvamas, kuid hinnangud selle ulatuse ja kiiruse kohta lahknevad.

³⁴ European Commission (2018). The 2018 EU justice scoreboard. Publications Office of the European Union; https://ec.europa.eu/info/publications/2019-eu-justice-scoreboard-factsheets_en.

Õiguse valdkonna hõive jääb lähemal kümnel aastal peaaegu samaks.

Kutseala	Hõive 2015–2018*	Proгноositud hõive muutuse suund
Kohtutäitur, kohtutäituri abi	69	↓
Justiitsministeerium valmistab ette täitemenetluse reformi, mille kohaselt hakkab alates 2022. aastast trahve ja riiginõudeid sisse nõudma Maksu- ja Tolliamet. Täiturite bürood jäävad alles suuremates linnades. Maksu- ja Tolliametile märkimisväärselt koormuse ja hõive kasvu ei lisandu (automatiseeritud protsessid).		
Pankrotihaldur (v.a advokaadid)	50	→
Hõivetrend on kriisi järel (alates 2011) languses. Tööjõuvajadusel on tugev seos majandustsükliga – kui majanduses läheb hästi, siis väheneb tööjõuvajadus tõenäoliselt edasi.		
Patendivolinik (õigusharidusega)	14	→
Tehnoloogia arengust tulenevate muutuste (sh Industry 4.0 ehk üleminek targale tootmisele, asjade internet³⁵) mõjul tööjõuvajadus tõenäoliselt kasvab.		
Notar, notari asendaja	136	→
Kohtade arv on paika pandud justiitsministri määrusega, senist hõivetrendi iseloomustab pikaajaline stabiilsus. Töökoormust võib vähendada planeeritav osaühingu müüki puudutav muudatus, kuid mitte ulatuslikult. Ei ole välistatud ka funktsioonide lisandumine (nt varajagamine). Nende suundumuste mõju võib üksteist tasakaalustada.		
Õigusloomejurist	190	→
Pikemaajaliseks õiguspoliitiliseks eesmärgiks on seatud riigi õigusloome kvaliteedi parandamine, vähendades samal ajal selle mahtu³⁶. Senisele kogemusele toetudes leidsid eksperdid, et õigusloome on ka lähitulevikus vajaduspõhine ja töömaht sõltub eelkõige EL-i õigusega seotud trendidest. Murrangulisi suunamuutusi pigem ei eeldata. Teatud valdkondades võib ette näha jätkuvat õigusliku reguleerimise mahu ja sügavuse suurenemist (nt finants-, pangandus- ja kindlustusvaldkond, intellektuaalomand, andmekaitse), pigem kaldub reguleeritavate valdkondade arv kasvama ning normid muutuvad keerukamaks ja detailsemaks (mis võib kasvatada töö tegemiseks kuluvat aega). Riigivalitsemise reformi eesmärkidest lähtudes vaadatakse ülesandeid üle nii asutuste kui ka töötajate tasandil ning üritatakse tagada avalike teenuste kvaliteet juhul, kui töötajate arv väheneb või vähemalt ei kasva. Kui eri asutuste õigusloomejuriste (kui osa sisupoliitika kujundamise funktsioonist) ei ühendata, jääb nende tööjõuvajadus tulevikus stabiilseks.		

↑ Kahekordne kasv

→ Tagasihoidlik vajaduse kasv (6–10%)

→ Vajadus püsib stabiilne (+/-5%)

→ Tagasihoidlik vajaduse kahanemine (6–10%)

→ Mõõdukas vajaduse kahanemine (11–20%)

↓ Kahanemine 50%

* Allikad: OSKA alusandmestik, Rahandusministeerium, kutseühendused

³⁵ Asjade internet (ingl industrial internet of things), s.o andurite, kontrollrite, ajamite ja sidetehnoloogiliste lahendustega seadmed, mis oskavad omavahel suhelda ja infot vahetada; <http://internetofthingsagenda.techtarget.com/definition/Industrial-Internet-of-Things-IIoT>.

³⁶ Justiitsministeerium (2017). Õiguspoliitika põhialused aastani 2030. Eelnõu ja seletuskiri; <https://www.just.ee/et/oiguspoliitika-pohialused-2030>.

Tabel 1. Hõivatute arvu muutuse prognoos valdkonna põhikutsealadel

Kutseala	Hõive 2015– 2018*	Prognoositud hõive muutuse suund
Jurist õigusbüroodes ja vabade elukutsete esindajate büroodes	820	→
Soodsas majanduskliimas pigem kasvab advokaadi- ja notaribüroodes juristide tööjõu vajadus. Paralleelselt õigusnõustamisteenuse mahuga kasvab ka taustatöö hulk (nt äriõiguses kasvab notariaalsete tehingute keerukus ja maht). Kasvuhüpoteesi toetab üldsuundumus õigusliku reguleerimise kasvavale keerukusele ja juriidilise nõustamise vajaduse suurenemisele. Advokaadibüroodes tööle asuvad juristid on valdavalt karjääritee alguses olevad töötajad, kes pole veel advokaadieksamit sooritanud. Kui advokaatide arv kasvab, kehtib sama ka nende büroodes töötavate juristide kohta.		
Jurist avalikus halduses (v.a kohtud, prokuratuur, õigusloome)	1190	→
Õigussüsteemi keerukuse kasv ja oskuste vajaduse suurenemine viitavad potentsiaalselt kasvavale tööjõu-vajadusele. Avalikus halduses hõivatute arvu mõjutavad üldiselt konsolideerumise ja tõhususe kasvatamisega seotud suundumused – riigivalitsemise reformi eesmärkidest lähtudes vaadatakse ülesandeid üle nii asutuste kui ka töötajate tasandil, üritatakse tagada avalike teenuste kvaliteet töötajate arvu vähendades või vähemalt seda suurendamata. Kui riigivalitsemise reformi eesmärkide kohaselt väheneb paralleelselt kogurahvastiku kahanemisega ka avalikus halduses hõivatute arv üldiselt, siis pole alust eeldada, et see ei puudutaks juriste.		
Jurist ettevõtetes (v.a juriidiliste toimingute tegevusala), <i>in-house</i> jurist	970	→
Kasvuvajadus on olemas (õigusliku reguleerimise maht ja sügavus, nt rahapesu ja maksupettuste tõkestamine, kindlustus, vastavuskontroll, IT-õigus ja küberturvalisus, intellektuaalne omand, andmekaitse, konkurentsioigus ja digitaalsed tõendid), aga efektiivsussurve seab piirid. On võimalus, et hõivatute arv kasvab, kui lisandub uusi suuremaid ettevõtteid. <i>In-house</i> juristina töötamine on juba praegu erialaringkondades väärtustatud, selle kutseala esindajatelt oodatakse tulevikus tõenäoliselt järjest paremaid võimeid ja teadmisi. Kokkuvõttes nägid eksperdid suundumusi üksteist tasakaalustamas, prognoos on stabiilne.		
Õigusassistent	240	→
Varasemad hõivetrendid toetavad kahanevat prognoosi. Digilahenduste abil tööprotsessi optimeerimine, tugi-teenuste konsolideerumine (riigireformi mõju) jne võivad töömahtu ja töökohtade arvu tulevikus jätkuvalt vähendada.		
Valdkond kokku	5231	→

↑ Kahekordne kasv

→ Tagasihoidlik vajaduse kasv (6–10%)

→ Vajadus püsib stabiilne (+/-5%)

→ Tagasihoidlik vajaduse kahanemine (6–10%)

→ Mõõdukas vajaduse kahanemine (11–20%)

→ Kahanemine 50%

Trendid ja oskused

Üleilmsete trendide ja valdkonna arengu mõjul muutuvad järjest tähtsamaks järgmised valdkonnaspetsiifilised ja üldised oskused, isikuomadused ja hoiakud.

TRENDID

Riigi mõju

Ülesannete lisandumine või vähenemine, töökorralduslikud muudatused, riigihanked, õigusaktide lisandumine, võimalused kutsealade vaheliseks liikumiseks, eripensionite kaotamine, töökohade arvu muutumine, õigusabi pakkumine.

Demograafilised muutused

Vanemate töötajate osakaalu suuremine; pensioneerumine, elukestev õpe; töötajate konkurentsivõime säilitamine; kasvavad sissetulekud ja teenuste vajadus; migratsioon, linnastumine ja regionaalne tööjõupuudus.

Majanduskeskkonna ja rahvusvahelistumise mõju

Rahvusvahelised õigusaktid, keerulisem ettevõtluskeskkond, kasvav ootus teenuse kiirusele, töö muutumine keerulisemaks ja ajamahukamaks, kuritegevuse rahvusvahelistumine.

Töövormide, väärtuste ja töökultuuri teisenemine

Mitmekesised töövormid ja töökorralduse paindlikkus, osaajaga töö, klientide ootuste kasv (nt nõustamisteenuste loomiseks), koostöö, kliendisuhted, multidistsiplinaarsus, jagamismajandus.

Tehnoloogilised muutused

Lihtsama töö automatiseerimine, uued elektroonilised teenused, kaugtöö, küberkuritegevus ja -turvalisus.

OSKUSTE VAJADUS

Valdkonnaspetsiifilised oskused

- Õigusvaldkondade vaheliste seoste tundmine ja rakendamine; kaasuste ehk õigusprobleemide lahendamine.
- Õigusliku arvamuse kirjutamine, korrektsete lepingute ja teiste dokumentide koostamine.
- Finants- ja pangandusõigus, EL-i õigus, idufirmadega seotud temaatika, tehnoloogia- ja IT-õigus, riigihanke- ja konkurentsioigus.
- Rahvusvahelised koostööraamistikud ja uurimistoimingud.
- Digitööendite hankimine, käitlemine ja hindamine; küberturvalisus.
- Oskus analüüsida tööd IT-süsteemide ja -arenduste kontekstis.
- Oskus anda õigusteavet edasi mittejuristidele.
- Oskus analüüsida oma tööd teiste valdkonna põhikutsealade vaatenurgast.
- Mitme kõrghariduse omandamine.

Üldised oskused, isikuomadused ja hoiakud

- Majandus-, finants- vm kitsama sektori äriteadmised, projekti-juhtimisoskus.
- Juhtimiskompetentsid, sh inimeste, protsesside ja projektide juhtimise ning juhendamise oskus.
- Koostöö- ja suhtlemisoskus, sh suhtlemispsühholoogia ja sotsiaalvaldkonna tundmine; kaasamis- ja mõjutamisoskus.
- Argumenteerimis- ja väitlemisoskus.
- Analüüsi-, sünteesi- ja seostamisoskus.
- Kontseptuaalne ja strateegiline mõtlemine.
- Võõrkeelte ja mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskus.
- Ausus, kõlbelisus, soov teha vastutusrikast tööd ja olla tööalaste otsuste langetamisel iseseisev, otsustus- ja vastutusvõime.
- Stressitaluvus, võime kiiresti mõelda, õppimistahe ja -võime, kohanemisvõime, loovus, töötahe ja järjepidevus.

Õiguse alavaldkonna koolituspakkumise ülevaade

Tartu Ülikooli õigusteaduskonna üliõpilased Iuridicum'i teabekeskuses.

Tasemeõpe

Õiguse valdkonnas on võimalik kõrgharidust omandada Tallinna Tehnikaülikoolis, Tallinna Ülikoolis ja Tartu Ülikoolis, 2018/2019. õppeaastal oli vastuvõtt avatud kokku kümne õppekava alusel, neist neli bakalaureuse-, viis magistri- ja üks doktoriõppes. Lisaks pakub Tallinna Majanduskool alates 2016/2017. õppeaastast võimalust omandada keskhariduse järel kutsehariduse 5. tasemel õigusassistendi eriala. Kõrghariduse esimesel astmel toimub õpe kahe eestikeelse ja kahe ingliskeelse õppekava alusel. Kõrghariduse teisel astmel on kaks eestikeelset ja kolm ingliskeelset õppekava.

**Tabel 2. Õigusharidust andvad õppekavad 2018/2019. õppeaastal
õppeasutuse, õppeastme, spetsialiseerumise ja vastuvõetute arvu järgi**

Õppeasutus	Õpe	Õppekavad, õppekeel	Vastuvõetute arv
Tallinna Majanduskool	Kutseharidus, 5. tase	Õigusassistent, eesti k	38
Tallinna Tehnikaülikool	Bakalaureuseõpe	Õigusteadus, inglise k	71
	Magistriõpe	Õigusteadus, inglise k	18
Tallinna Ülikool	Bakalaureuseõpe	Õigusteadus, eesti k	28
		Õigusteadus, inglise k	60
	Magistriõpe	Õigusteadus, eesti k	30
Tartu Ülikool	Bakalaureuseõpe	Õigusteadus, eesti k	258
	Magistriõpe	Õigusteadus, eesti k	137
		Infotehnoloogiaõigus, inglise k	20
		Rahvusvaheline õigus ja inimõigused, inglise k	17
	Doktoriõpe	Õigusteadus, eesti ja inglise k	3
KOKKU			680

Allikas: EHIS

Viimasel kuuel aastal on õiguse valdkonna kõrghariduse õppekavade alusel **vastuvõtt** kahanenud ligi kümnendiku võrra (u 640 inimeseni aastas) – mõnevõrra kiiremini kui kõrghariduses keskmiselt. Välisüliõpilaste osakaal vastuvõetutes on viimasel viiel aastal kõikunud 20–25% piires, osakaalu kasvu on näha magistriõppes. Eestist pärit sisseastujate arv on mõlemal kõrgharidusastmel kahanenud, suuremal määral (u veerandi võrra) magistriõppes.

Kõrgharidustasemel **on lõpetajate arv** viimastel aastatel jäänud 520–600 vahele. Välisüliõpilastest lõpetajate arv kasvab, Eestist pärit lõpetajate arv kahaneb. Välisüliõpilaste osakaal lõpetajate hulgas on viimase viie aasta jooksul märkimisväärselt kasvanud (6%-lt 20%-le).

*Viimasel kuuel aastal on
õiguse kõrgharidusõppes
vastuvõtt kahanenud
mõnevõrra kiiremini kui
kõrghariduses keskmiselt.*

Ainult lõpetajate arvu silmas pidades ei ole võimalik hinnata, kas õiguse valdkonna tulevase tööjõuvajaduse katmiseks koolitatakse piisavalt inimesi. Seetõttu on valdkonna koolituspakkumise prognoosimisel aluseks võetud võimalik lähiaastate lõpetajate arv sisseastumisdünaamika põhjal ning topelt-arvestuse vältimiseks arvestatud bakalaureuseastme lõpetajate magistriastmel edasiõppimise tõenäosust. Arvestatud on tööturul rakendumise tõenäosust tööjõus osalemise määra kaudu ja välisüliõpilaste Eesti tööturul rakendumise tõenäosust.

Lisaks on arvestatud valdkonnaspetsiifilise hariduse mõnevõrra eripärast positsiooni tööturuga suhestumisel. Õiguselased teadmised ja oskused on asjakohased laiemal ringil ametialadel väljaspool käesolevas uuringus käsitletavaid n-ö traditsioonilisi õigusameteid. Selliste ametialade tööjõuvajaduse prognoos ei ole käesoleva uuringu eesmärk, kuid selleks, et selgitada välja tõenäoline rakendujate osakaal nendel ametialadel, tugineti minevikus ilmnunud empiirilistele seostele lõpetajate ja ametialade vahel ning vähendati proportsionaalselt uuringus käsitletavate õiguse valdkonna kutsealade koolituspakkumise suurust (vt täpsemalt uuringuaruande terviktesti peatükk 6.3).

Täienduskoolitus

Täiendus- ja ümberõppel on tähtis roll valdkonna töötajate karjääriteede kujunemisel ja kvalifikatsiooni säilitamisel. Mitmel põhikutsealal on kohustus osaleda täiendusõppes regulaarselt ja vähemalt etteantud mahus. Lisaks rakendatakse enne lõplikku ametisse kinnitamist või valimist näiteks patrooni juhendamisel töötamist (advokaadid), ettevalmistuskavasid (nt notari kandidaaditeenistus, kohtunikuabi ettevalmistuskava) ja lisaeksameid (nt kohtunikud, advokaadid, notarid).

Analüüsi käigus selgus, et peamised valdkonna **täienduskoolituse arenguvajadused** on järgmised:

- Kui klassikaliste õigusametite vahel liikumine muutub tavapärasemaks, siis peaks ka nendele ametitele mõeldud täienduskoolituskursused olema ühtmoodi kättesaadavad nii advokaatidele, prokuröridele kui ka kohtunikele.
- Paremini võiks olla korraldatud advokatuuri täienduskoolituste programm, kus praegu ei kontrollita pärast koolitusi neil omandatud teadmisi.
- Eraldi probleemina tõsteti esile valdkondliku tasemeõppe puudumist kohtunikuabidele ja leiti, et kõige asjakohasem ja paindlikum väljaõppe vorm oleks täienduskoolitus.
- Ettevõttejuristide roll sisekoolitajana on kasvanud seoses õigusaktide muutumise ja lisandumisega.
- Kasvab vajadus valdkondlike IKT-d (nt digitõendid, küberturvalisus) ja infosüsteeme käsitlevate täienduskoolituste järele.
- Järjest olulisem on enesetäiendamine psühholoogia ja võõrkeelte alal, eraldi rõhutati vajadust arendada laste ja noortega töötamise oskust.
- Kasvava tähtsusega on täienduskoolituste pakkumine mittejuristidele ametialadel, kus õigusteadmised muutuvad järjest vajalikumaks, nt perekonnaõigus sotsiaaltöötajatele, hankeõigus hankespetsialistidele, rahapesu tõkestamine, rahvusvaheline õigus ning inimõigused avaliku ja kolmanda sektori töötajatele.
- Õigusõppe on laiem enesetäienduse vorm täiskasvanute õppes üldiselt. Tegelik vajadus võib olla suurem just temaatiliste lühikursuste või täienduskoolitusmoodulite järele, kuid nende puudumise korral asutakse hoopis uut bakalaureuse- või magistrikraadi omandama.

***Järjest vajalikumaks
muutuvad õigusteadmised
ka töötajatele väljaspool
õiguse valdkonda.***

Õiguse alavaldkonna koolituspakkumise vastavus prognoositavale tööjõuvajadusele

Kodaniku vastuvõtt Riigiprokuratuuris.

Tööjõuvajaduse hindamisel on arvestatud kahte tegurit: vanuse tõttu töö-
turult lahkuvate töötajate asendusvajadust ning kutsealade hõive muutusest
tingitud kasvu- või kahanemisvajadust. **Koolituspakkumise** määratlemisel on
arvesse võetud sisseastujate arvu muutust varasematel aastatel, lõpetajate
tööjõus osalemise määra ja välisüliõpilaste Eesti tööturul rakendumise tõenäo-
sust. Lisaks on arvestatud teatud osa lõpetajate rakendumisega ametialadel,
mis eeldavad arvestatavas mahus õigusteadmisi, kuid jäävad uuringus käsitle-
tavatest õiguse valdkonna kutsealadest väljapoole.

Õiguse valdkonnas lõpetab õpingud umbes 600 inimest aastas – ligi 340
inimest bakalaureuse- ja 230 magistriõppes ning 40 kutsehariduse tasemel.
Arvestades eelkirjeldatud tegureid, võib tasemeõppe lõpetajatest arves-
tada valdkonna kutsealadele **tööjõupakkumiseks umbes 180 inimest aastas**.
Sellest veidi alla kümnendiku (7%) moodustavad kutsehariduse, viiendiku
(21%) bakalaureuseastme ja veidi alla kolmveerandi (72%) magistriastme lõpe-
tajad. Pakkumisse arvestatud 130-st magistriastme lõpetajast 83% on õppinud
eestikeelse ja 17% ingliskeelse õppekava alusel. Bakalaureuseõppe lõpetajate
puhul on pakkumise struktuur sarnane (87% vs. 13%).

Arvestades hõive muutusest ja pensionile siirdujate asendamise vajadusest
tulenevat uue tööjõu vajadust ning tasemeõppe lõpetajatest tekkivat kvalifit-
seeritud tööjõu pakkumist, **ületab valdkonna tervikvaates tööjõupakkumine
statistiliselt nõudlust.**

Lähtudes tööandjate ootustest töötajate pädevusele, on kohtute, prokuratuuri, vabade õiguselukutsete ja õigusloomega seotud kutsealade tööjõupakkumisse arvestatud ainult eestikeelse magistriõppe lõpetajad proportsionaalselt prognoositava hõivega. Neil n-ö klassikalistel õiguserialadel on tööjõuvajadus ja koolituspakkumine tasakaalus.

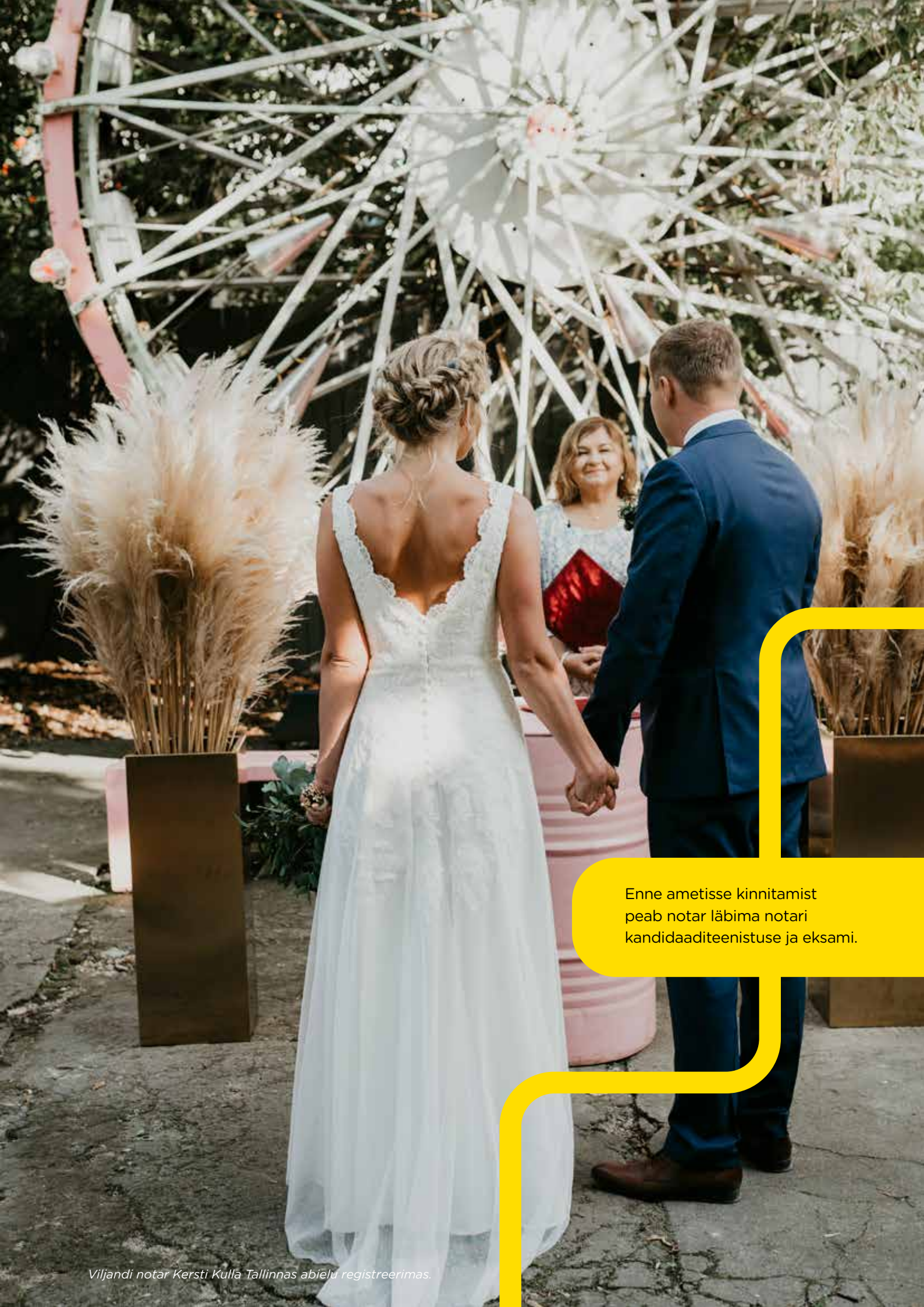
Ülejäänud kõrgharidust eeldavatel kutsealadel, kuhu teoreetiliselt peaksid sobima nii bakalaureuse- kui ka magistriõppe lõpetajad, ületab koolituspakkumine valdkonna tööjõuvajadust ligi 90 inimese võrra aastas. Kutsehariduse tasemel õigusassistentide tööjõuvajaduse katmiseks piisaks poole võrra väiksemast vastuvõetute arvust võrreldes ajavahemikuga 2016–2018. Mõlemal juhul on esitatud ettepanek arvestada koolituskohtade planeerimisel ja valdkonna hariduspoliitika kujundamisel olukorraga, kus teatud osa lõpetajatest ilmselt ei leia tulevikus õigusvaldkonna kutsealadel piisavalt rakendust.

Valdkonna tööandjad eelistavad üldjuhul magistriastme ettevalmistusega tööjõudu, kuna õigusmaastik muutub üha keerulisemaks ja bakalaureuseõpingute jooksul ei omanda üliõpilased kõiki tulevaseks tööks vajalikke õiguslaseid kompetentse. Järjest keerulisemaks muutuv õiguskeskkond toob kaasa tööandjate kasvanud ootused tulevastele töötajatele. Nii erasektori kui ka avaliku haldusega seotud tööandjad hindavad väga kõrgelt mitmekesisemaid kompetentse, nt mitme kõrghariduse omandamist, mis loob soodsa pinnase spetsialiseerumiseks, ning lisaks Eestis omandatud magistrikraadile rahvusvahelist õpi- või töökogemust. Tööandjate konkurents parimatele lõpetajatele üha süveneb, talendijaht on viimastel aastatel nihkunud järjest varasemaks. Tööandjatel on keerulisem leida just konkreetse valdkonna (nt pangandus- ja finantsõigus, riigihankeõigus) asjatundjaid.

Valdkonna tööandjad eelistavad magistriharidusega töötajaid, kuna bakalaureuseõpingute jooksul ei omandata kõiki tulevaseks tööks vajalikke õiguslaseid kompetentse.

Kõige soodsamas värbamispositsioonis on suuremad advokaadibürood, kes pakuvad juba bakalaureuseastme üliõpilastele praktikaprogramme ja sellele järgnevat osaaajatöö võimalust. Potentsiaalsetelt töötajatelt oodatakse eelkõige väga häid õpitulemusi, tulemustele orienteeritust ja valmisolekut pingutada. Avalikus halduses on hoolimata kandideerijate arvust kohati probleeme sobivate oskustega töötajate leidmisega, konkursside tase on kõikuv.

Enne ametisse kinnitamist
peab notar läbima notari
kandidaaditeenistuse ja eksami.

Tabel 3. Hinnang õiguse valdkonna uue tööjõu nõudluse ja pakkumise tasakaalule

Kutseala	Eeldatav EKR-i tase	Hõivatute arv*	Hõive muutuse suund	Uue tööjõu vajadus aastas	Tasemeõppe koolituspakkumine aastas	Koolituspakkumise ja tööjõuvajaduse võrdlus	
Kohtunik	EKR 7 MA	232	→	9	42	0	N-ö klassikaliste õiguserialade pakkumisse on arvestatud eestikeelsete magistriõppekavade lõpetajad proportsionaalselt prognoositud hõivega. Nõudlus ja pakkumine on tasakaalus, st tööjõupakkumine on piisav.
Kohtunikuabi		51	→ (+10%)	3			
Kohtujurist, konsultant, nõunik		248	→ (-4%)	0			
Prokurör, abiprokurör		167	↘ (-12%)	1			
Prokuratuuri konsultant		20	↑	2			
Vandeadvokaat, vandeadvokaadi abi		834	→ (+10%)	20			
Kohtutäitur, kohtutäituri abi		69	↓	-2			
Pankrotihaldur		50	↘	3			
Patendivolinik (õigusharidusega)		14	→	1			
Notar, notari asendaja		136	→	5			
Õigusloomejurist		190	→	1			
Jurist õigusbüroodes ja vabade elukutsete esindajate büroodes	EKR 6, 7 BA, MA	820	→	16	125	94	Pakkumine ületab nõudlust u 90 inimese võrra aastas. Ülepakkumise korrigeerimiseks on esitatud ettepanek arvestada koolitusvajaduse planeerimisel, et tööjõuvajaduse katmiseks piisaks bakalaureuseastmel kolmandiku ja magistriastmel neljandiku võrra väiksemast vastuvõetute arvust võrreldes ajavahemikuga 2016–2018.
Jurist ettevõtetes (v.a juriidiliste toimingute tegevusala), in-house jurist		970	→	11			
Jurist avalikus halduses (v.a kohtud, prokuratuur, õigusloome)		1190	↘	5			
Kokku kõrgharidust eeldavad kutsealad		4991	→	73	167	94	
Õigusassistent	EKR 5, KUT 5	240	↘	-1	13	13	Pakkumine ületab nõudlust, ülepakkumise korrigeerimiseks on esitatud ettepanek arvestada koolitusvajaduse planeerimisel, et tööjõuvajaduse katmiseks piisaks poole võrra väiksemast vastuvõetute arvust võrreldes ajavahemikuga 2016–2018.
Valdkond kokku		5231	→				

- ↑ Kahekordne kasv

→ Tagasihoidlik vajaduse kasv (6–10%)

→ Vajadus püsib stabiilne (+/-5%)

↘ Tagasihoidlik vajaduse kahanemine (6–10%)

↘ Mõõdukas vajaduse kahanemine (11–20%)

↓ Kahanemine 50%
- Koolituspakkumine ületab tööjõuvajadust.

Tööjõuvajadus ja koolituspakkumine on tasakaalus.

Õiguse erialadel omandab kõrghariduse 90 inimest aastas rohkem, kui neile erialaseid töökohti pakkuda on.

* Allikad: OSKA alusandmestik, Rahandusministeerium, kutseühendused

Kokkuvõtte õiguse alavaldkonna eksperdikogu ettepanekutest

Kuressaare notar Gerda Pitk klienti nõustamas.

Uuringu käigus sõnastati alavaldkondlikud kitsaskohad, mis on seni olnud takistuseks vajalike oskustega töötajate leidmisel. Nimetati tööhõivet ja oskusi puudutavad **kitsaskohad** ning esitati neist tulenevad **ettepanekud** edasise tegevuse kohta. Lisaks toodi esile soovituslikku laadi tähelepanekud, mille elluviimist Kutsekoda ei seira.

Õppe kvaliteedi, õppekorralduse ja lõpetajate oskustega seotud kitsaskohad

Ülikooli lõpetajate õiguslase tõlgendusoskuse ja üldoskuste taset on tööandjate hinnangul vaja parandada.

Valikainete pakkumine õiguse õppekavades peaks paremini vastama töömaailmas toimuvatele muutustele ja vajadusele.

Tööandjate hinnangul on õiguslase magistriõppe lõpetajate oskused õppekavati ebaühtlase tasemega.

Ülikoolidel on raskusi õppejõudude värbamisega, kuna palgatasemelt ei suudeta konkureerida teiste valdkonna tööandjatega.

Kitsaskohtadest tulenevad ettepanekud

- Tallinna Ülikool suurendab muu kõrghariduse omandanute vastuvõtul õiguse magistriõppekavale kohustuslike õiguslaste eeldusainete mahtu 36 EAP-ni.

Kitsaskohtadest tulenevad soovitused ja tähelepanekud

- Eri õigusvaldkondi õpetades pööravad ülikoolid süvendatult tähelepanu õigusvaldkondade seostele ning nn päriseluliste õiguskaasuste lahendamisele.
- Ülikoolid laiendavad harjutuskohtu seminaride pakkumist kohustusliku või valikainena kõikidele õiguse valdkonna üliõpilastele ning rakendavad sobivuse korral harjutuskohtu vormi õppimis- ja hindamismeetodina teistel ainekursustel.
- Ülikoolid vähendavad õppetöös loengute mahtu ning kasutavad senisest rohkem aktiivõppe meetodeid, praktilisi seminare ja praktikume, kus üliõpilased rakendavad varem iseseisvalt ja veebipõhiselt omandatud teoreetilisi teadmisi.
- Ülikoolid jätkavad senist praktikat, küsides tööandjalt regulaarselt tagasisidet lõpetanute erialaste ja üldiste oskuste kohta, ning teevad vajaduse korral täiendusi õiguse õppekavades.
- Ülikoolid tuginevad õigusteaduse erialadel valikainete pakkumisel tööandjate soovitudele ja valdkonda mõjutavatele tulevikutrendidele.
- Ülikoolid selgitavad välja õiguse magistriõppekava alusel õppima asujate karjäärieelistused ning sellest lähtuvalt nõustavad koostöös erialaliitude ja tööandjatega õppijaid valik- ja vabaainete valikul.
- Ülikoolid selgitavad nii tööandjatele kui ka õppuritele, millised on erineva spetsialiseerumisega õiguslaste õppekavade lõpetanute võimalused tööturul.
- Ülikoolid arvestavad riigieelarvelise tegevustoetuse ülikoolisisesele jaotamisele vajadusega tagada valdkonna õppejõudude palkade konkurentsivõimelisus tööturul.
- Ülikoolid kaasavad õigusteaduse valdkonnas senisest enam muid rahalisi vahendeid, et suurendada õppejõudude palgafondi.

Õppekohtade arvu ehk koolituspakkumisega seotud kitsaskohad

Õiguslane koolituspakkumine ei ole proportsioonis töökohtade arvu muutumisega tulevikus.

Kohtunikuabide keskmine vanus on teiste põhikutsealade töötajate omast kõrgem, mistõttu võib arvata, et lähiaastatel suundub palju töötajaid pensionile. Kohtunikuabide koolituspakkumine puudub.

Kitsaskohtadest tulenevad ettepanekud

- Ülikoolid arvestavad õiguse õppekavarühma vastuvõtu planeerimisel, et tulevikus piisab kolmandiku võrra väiksemast koolituspakkumisest bakalaureuseõppes ja neljandiku võrra väiksemast koolituspakkumisest magistriõppes võrreldes aastate 2016–2018 vastuvõtunäitajatega.
- Tallinna Majanduskool arvestab õigusassistentide koolitusvajaduse planeerimisel, et tulevikus piisab poole võrra väiksemast vastuvõtust kui aastatel 2016–2018.
- Haridus- ja Teadusministeerium arvestab hariduspoliitika kujundamisel, et tulevikus kahaneb vajadus õppekohtade järele nii kutse- kui ka kõrghariduses.
- Tartu Ülikool töötab koostöös tööandjatega välja kohtunikuabi täienduskoolituse programmi, mida pakutakse tööturu vajadusest lähtudes iga kahe-kolme aasta järel.

Üldised valdkonnaga seotud kitsaskohad

Avalik haldus pole võrreldes erasektoriga (nt advokaadibüroodega) piisavalt atraktiivne tööandja, üliõpilastel võiks olla rohkem infot töö sisu ja karjäärivõimaluste kohta.

Õigusbüroodes osutatava õigusteenuse kvaliteet ei ole vajalikul määral tagatud.

Kitsaskohtadest tulenevad ettepanekud

- Justiitsministeerium loob õigusteenuse osutajate avaliku andmebaasi, mis sisaldab õigusteenust osutavate füüsiliste isikute haridusandmeid ja spetsialiseerumisvaldkondi.
- Justiitsministeerium korraldab koostöös kutseühendustega klienditeadlikkuse suurendamise kampaania(d), et kodanikud teeksid õigusteenuse osutaja valikul teadlikumaid otsuseid.

Kitsaskohtadest tulenevad soovitused ja tähelepanekud

- Tööandjad avalikus halduses (nt prokuratuur, kohtud, ministeeriumid) pakuvad tasustatud praktikaprogramme, et suurendada oma atraktiivsust õiguserialade õppurite silmis.
- Tööandjad korraldavad üliõpilastele koostöös ülikoolidega seminare, kus tutvustatakse karjäärivõimalusi avalikus halduses ja teistel tegevusaladel.
- Ülikoolid seovad kohustusliku praktika nõudega praktiseerida lisaks erasektorile avalikus halduses (nt prokuratuur, kohtud, ministeeriumid, ametid ja inspeksioonid).

Kes on Päästeameti KBRT spetsialistid ja millega nad tegelevad?

Mida arvasid eksperdid erialaõppe kvaliteedist ja arenguvajadusest?

Millisel siseturvalisuse põhikutsealal on töötasu kõige kõrgem?

Mis tööd teeb vastavuskontrolli spetsialist?

Kas andmekaitse spetsialist peab kindlasti omandama õigusteaduse magistrikraadi?

Kas tehisintellekt teeb varsti juristi eest töö ära?

**Tutvu uuringu terviktekstiga:
oska.kutsekoda.ee**

Vaata infot uuringu ettepanekute elluviimise kohta ja OSKA uuringute võrdlusandmeid: edu.ee/oska

Mis on OSKA?

Vabariigi Valitsus kiitis 2014. aastal heaks tööturu vajaduste ja koolituspakkumise paremaks sidumiseks loodava tööturu seire ja prognoosi ning oskuste arendamise koordinatsioonisüsteemi OSKA.

OSKA koostab viie aasta jooksul kõigil elualadel Eesti tööjõu- ja oskuste vajaduse prognoosid ning võrdleb neid kutse- ja kõrghariduses pakutava koolitusega.

OSKA eesmärk on tööturu vajaduste võimalikult kiire jõudmine koolituspakkumisse. OSKA seob tööturu osaliste ekspertteadmise hariduse ja koolituse planeerimist toetavaks süsteemiks ning toetab tööandjate ja koolide koostööd õppekavade arendamisel ning ajakohase tööturuinfo jõudmist karjääriteenustesse.

Järgmisena ilmumas:

Avalik haldus
Isikuteenused
Pangandus ja kindlustustegevus
Tööstus

Ilmunud:

Arvestusala
Ehitus
Energeetika ja kaevandamine
Haridus ja teadus
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia
Kaubandus, rentimine ja parandus
Keemia-, kummi-, plasti- ja ehitusmaterjalitööstus
Kinnisvarateenused
Kultuur ja loometegevus I
Kultuur ja loometegevus II
Majutus, toitlustus ja turism
Metalli- ja masinatööstus
Metsandus ja puidutööstus
Personali- ja administratiivtöö ning ärinõustamine
Põllumajandus ja toiduainetööstus
Rõiva-, tekstiili- ja nahatööstus
Siseturvalisus ja õigus
Sotsiaaltöö
Tervishoid
Transport, logistika, mootorsõidukite remont ja hooldus
Vee- ja jäätmemajandus ning keskkond

oska.kutsekoda.ee